

Zeefleetu Ministrijas Wehstnefis

Nr. 6.

1922.

Walsts jehdseens demokratiĵa.

Daschi walsts teorijas jehdseeni, kuri, weidoti un pahrweidoti fastanā ar agratajām nedemokratisklām walsts formam, bij neno'eikti, neskaidri, dasch-reif pat nelogiski, — demokratiĵa kluhst skaidrati, noteiktaki, logiskaki. Pee scheinem jehdseeneem peeder ari pats walsts teorijas pamatjehdseens, t. i. walsts jehdseens. Ja mehš wispirms usstahditu jautajumu: waj tad demokratiĵai ir šaws ihpatnejs walsts jehdseens, zitads nelā peem. monarchijai waj aristokratijai? — tad jaatbild: filosofisku walsts jehdseenu warbuht war gan usstahdit preeksch wisām walsts formam weenadu, bet walsts teorija, kura parasti dibinajas us šawa laimeta eewehrojamaflām walsts formam, weido walsts jehdseenu fastanā ar weenas waj otras tipiskas walsts formas buhtibu, un tā rodas daschadi walsts jehdseeni. Pasihstamais wahzu publi-zists profesors Hermanns Rehms aishraha, ka „par walsts teorijas pamat-jehdseenu, us kura wifa ši siniba pamatojas, ir gruhiti šafneegt skaidru atsinu“. ¹⁾ Šchim isteizeenam pilnigi japeekriht, ja eepasihstamees ar lihds-šchinejo walsts-teoretisku literaturu, kur walsts jehdseenu formulejoschajās definizijās ir fastopama milšiga daschadiba. Šchoreif neapstahstamees pee ši šwarigā jautajuma (walsts jehdseena noskaidroschanas) wisā wina plaschumā, bet luhkofim ij wairakām pasihstamām walsts definizijam islobit walsts jehdseenu, kas fastanetu ar demokratiĵas buhtibu.

Ja mums buhtu pasihstamas tikai krafi norobeschotas walsts formas, peem. tikai noteikti demokratiskas un noteikti nedemokratiskas walstis, tad ari walsts jehdseenu buhtu masak, wini buhtu noteiktaki un skaidrati. Bet starp nedemokratisku walsti no weenas puses un demokratisku walsti no otras puses ir dauds un daschadas patahpeniskas pahrejas jeb starpformas; un teoretiskā doma, buhdama inertia un parasti atrašdamās trasaretu un tradiziju waschās, reti kad mehds eet faktiskajai attihstibai pa preekschu, bet gan wiršās wikai nopakais, willdama lihds wezo mantojumu un tikai pamasam pahrweidodama wezos trasaretus pehz jaunajeem apstahkleem. Sā, peem., tee jehdseeni un konstruĵijas, kas bij isweidoti absolutistiskas monarchijas apstahklos, tika no walsts teorijas šahkumā pahrnešti us konstituzionalu monarchiju, kur pamasam pahrweidoti un peemehroti jaunajeem apstahkleem, un no tureenes šawufahrt wehlat pahrnešti us demokratiĵu. Sapehz ari šaprotams,

¹⁾ Hermann Rehms, Allgemeine Staatslehre (Sammlung Göschen 1907), Ipp. 17.

jo ahrpus waldamās tautas stahw wa:ditajš karališ, kureš ņawas pilnwaras nebuht naw dabujš no tautas, bet kuras ir „ņawas pašča teešibas“; uš ņho „ņawu pašču teešibu“ pamata karališ eezet un pilnwaro semafos walditajus — administratiwos eerehdnauš, ņahot ar ministreem, kuri ir no wina atkarigi; un lihdsās ņhim augstajam kungam ar „ņawām pašča teešibam“ — tautas wehleā preekšstahwibas palata pateešibā ir tikai palihga organs, jo beš karala ņanžijas ņhi likumdošanas estahde neweenu likumu newar isdot. Protams, ka pee tahdas eekahrtas, pee tahda azim redsama dualisma konstituzionalā monarchijā, newar buht runa par to, ka tauta pate ir walstis. Somehr newar ari waitš logiski peenemt, ka karališ ir walstis. Teorija ir mehginajufe ņho konstituzionalas monarchijas dualismu pahrpeht ar pašhstamo walstis juridiskās personibas konstrukciju. Pee ņhis konstrukcijas nodibinaschanas ir ņewiški papuhlejufchees wahzu profesori,¹⁾ un wahzu walstis teorija ari ustura ņho konstrukciju ņpehlā zaur ņaweem atšhtakajeem preekšstahweem (Jellinekš, Labandš u. z.) lihds pat jaunakam laikam. Bet kahds ir ņhis ņlawenās konstrukcijas praktiskais rezultats? Uš walsti kā juridisku personu teef pahrneštas wišas tās teešibas, kuras agrā — absolutistiskā walsti — peedereja fisiskai personai, absolutajam monarcham. Bet tā ka juridiska persona war darbotees tikai zaur ņaweem organeem, un karališ konstituzionalā monarchijā pehz wahzu teorijas ir augstakais walstis organs — walstis suwerenās waras nešejs (Träger der Staatsgewalt), kura rotās apweenojās wišas walstis waras augstakās funkcijas un kuras peeder walstis dšhwes ņwarigakajos jautajumos pehdejas lemschanas teešiba, — tad pateešibā monarchš nefo daudz naw saudejis no ņawa agratā stahwokla. Tahdejadi ņhis walstis juridiskās personibas teorija ir pateešibā moderniseta absolutistiskās walstis teorija un tā tahda pilnigi peefkanota tai walstis format, kuras apstahklos wina radufes un isweidojufes, t. i. nedemokratiskās walstis pahrejas formai — konstituzionalai monarchijai. Un ja waldošai wahzu teorijai ari isdodas ar ņawu walstis juridiskās personibas konstrukciju notufchet pretstatu starp tautu un walditaju, tad pretstatu starp tautu un walsti wina newar ne pahrwaret, ne pat notufchet. Jaatšht pat, ka pretstatu starp tautu un walsti ņhi teorija ņewiški wehl iszei, nostahdot walsti kā no tautas ņķirtu realu teešibu subjektu. Šhis patš pretstats parahdas tās paščas wahzu teorijas iskoptajā mahzibā par walstis konstitutiwajeem elementeem, kuru ešot trihs: tauta, teritorija un waldiba. Tā tad tautai teef eerahdita ņhini mahzibā deesgan nezeeniga loma: wina ir tikai weens no walstis konstitutiwajeem elementeem, lihdsās teritorijai un waldibai. Pee tam ir ņkaidrs, ka ņhi teorija nekad newar atšht tautu par walsti, jo daka (walstis konstitutiwais elements) newar lihdsinatees wešlam (wišai walstij). Wehl

¹⁾ „Wahzu profesori, beš kahdas palihdsibas no ahreenes, ir pazehlušchi walsti par juridisku personu,“ raksta pašhstamais publikists Otto Meyers, Die juristische Person, 1908., lpp. 59.

waretu peefihmet, ka tahla! ſchi walſis teoriija parasti eerahda tautai wehl weenu lomu: tauta, ſawu balſſteefigo wehletaju weidâ, ir weens no walſis organeem, un proti, organâ, kura uſdewumâ ir radit (eewehlet) ſahdu zitu walſis organu — litumdoſchanaâ palatu, ne wajraf. Ratra ſinâ, ſchini mahzibâ walſis ir par fewi, un tauta par fewi; tautas un walſis jehdſeeni nefedſas, wini nekahdâ ſinâ naw ſaweenojami.

Demokratijâ naw wairs dualisma ſtarp walbitajeem un waldamajeem; jo te tauta wairs neteef wal dita no ſweſčas waras, no ahreeneſ, — wina wal dâs pate, t. i. apmeerina ſawas wajadſibas, ſneedſ ſawus uſſtahditos mehrkûs, apweeno ſawu darbibu — zaur ſaweem teeſchi waj neteefchi pilnwarotajeem preeſchſtahweem un agenteem. Te tautai wairs newar eerahdit ſalpojofchu lomu pee walſis konſtrueschanaâ; te buhtu nelogifki atſiht tautu tilai par walſis konſtitutiwu elementu waj par walſis organu. Ja demokratijâ praſam pehz walſis, tad atbilde ſtan: walſis ir tauta pate! Sahdas walſis paſiſtamafais peemehrâ ir populus Romanus, Romas tauta, ſas radijufe ari republikas jehdſeenu: res populi, respublica ir walſis, ſas peeder tautai, tautas walſis¹⁾. Sapat, ja peegreeschamees weenai no wezafajam modernajam demokratijam — Seemelamerikas Saweenotajam Walſtim, tad atrodam tur lihdsigu walſis jehdſeenu; prof. W. Wilsona (bijuſchâ S.-U. Saweenoto Walſtu preſidenta) uſrahdita paraſtâ modernas walſis definizija ſtan: walſis ir uſ noteiktas teritorijas juridifki organifeta tauta²⁾. Ja mehâ tautu jau ſaprotam kâ organifetu lauſchu kopibu, tad ſchini definizijâ waram weenkahrſchi litt lihdsibas ſihmi ſtarp walſti un tautu: walſis ir tauta. Samlihdsigs walſis jehdſeens rodas ari Franzijâ leelâs rewoluzijas laikâ, un paſtahw kâ waldofchais frantſchu walſis teoriijâ lihds pat jaunakeem laiteem. Interesanti atſihmet, ka ari Rants, knreſch ſawâ mahzibâ par walſti atradâs ſem frantſchu teoriijas eeſpaida, ſahdâ weetâ ſawos rakſtos dod ſelofchu walſis definiziju: „Walſis ir tauta, kura pate fewi walda“³⁾, ſapraſdams te, azim redſot, demokratifku walſti. No jaunakeem frantſchu publiſiſteem peemineſim tilai H. Berthelemy, kuram ari „walſis ir tauta, apluhkota kâ politifka apweeniba“⁴⁾.

Demokratijâ tâ tad iſſuhd ari katrs dualisms, katrs pretſtats ſtarp walſti un tautu. Ja walſis ir tauta, tad mehâ wairs newaram apluhkot walſti kâ no tautas ſchirtu teeſibu ſubjektu — juridifku perſonu. Bet ja mehâ ari demokratijâ gribam operet ar juridifkas perſonas jehdſeenu, ſas preeſchâ daſchu

¹⁾ Œal. Otto Mayer, Die juristische Person und ihre Verwertbarkeit im öffentlichen Recht, Ipp. 49.

²⁾ В. Вильсонъ, Государство. М. 1905. Ipp. 7.

³⁾ І. К. Блунчли, История общаго государственнаго права и политики. С.-Петербургъ, 1874. Ipp. 301.

⁴⁾ H. Berthelemy, Traité élémentaire de Droit administratif. Paris, 1921. Notions préliminaires. „L'Etat est la nation envisagée comme association politique.“

publiski-teeſību formulesĶanas ir parozigi, tad pareisaki buhtu ſĶo jehdſeenu pahrneſt uſ paſĶu tautu. Ja nemam diwaſ lihdſibaſ :

1) walſiſ = juridiski organiſeta tauta ;

2) walſiſ = juridiska perſona,

tad, tã tã pirmãſ puſeſ ſĶintiſ lihdſibaſ ir pilnigi identiſkaſ, waram liſt lihdſibaſ ſihmi ari ſtarp otrãm puſem, zaur ko dabujam jaunu lihdſibu :

3) juridiski organiſeta tauta = juridiska perſona.

PateſĶam, demokratiã tauta pate ir pilnigi reala juridiska perſona, pilnigi reals teeſibu ſubjektſ, wiſpirmiſ ſubjektſ ſtarpautiſtajãſ atteezibaſ, un ſuwerenãſ warãſ ſubjektſ. Taſ redſamſ ari no Latwiãſ Republikãſ Ga-twerſmeſ otra panta : „Latwiãſ walſiſ ſuwerenã warã peeder Latwiãſ tautai.“ Tã tã walſiſ ſuwerenã warã nelahdã ſinã newar tiſt no winãſ atdalita un nodota tã peederumſ kaĶdam zitam teeſibu ſubjektam, tad ir pilnigi ſkaidrſ, tã ari muſu konſtituzija ir peenehmufe pareiſo demokratiſkaſ walſiſ jehdſeenu, peĶz kura walſiſ ir identiſka ar tautu, — walſiſ ir pate tauta.

R. DiſĶlerſ.

Amatperſonu kriminalà atbildiba. Lrk. Nr. N 209.

16. jūlija likuma kārtībā no Ministru kabineta šķ. g. 12. oktobrī īsdoti Noteikumi par amatperſonu ſaukſšanu pē kriminalās atbildības.

Ar ſķeem Noteikumeem atzēti 1917. g. 11. aprīļa likuma noteikumi par kaļpotāju kriminalo atbildību, kā arī kriminalprozeļa likumu 3. grahmataš III. ſadalās noteikumi par deeneļa noſeegumeem, zīt taļļu tee bij ſpehtā palķķuſķi peh3 minetā likuma īsdoſķanas.

Atſihmeſim muhķu jaunā likuma ſwarigatoš noteikumuš.

Wiſpirmš teeļ nowilķta robeſķa ſtarp teeſu reſora amatperſonam no weenas puſeš un wiſu pahrejo reſoru amatperſonam no otraš puſeš. Pehdejee ſadalaš trihš grupāš, ķuraš taħdā ķahrtā kopā ar teeſu reſora amatperſonu grupu kriminalprozeſualā ſinā ſaſtaħda 4 pakahpeniſķaš amatperſonu ķategorijaš.

Pirmo weetu ſķajā pakahpenibā eeņem teeſu reſora eereħdņi un pee tam beļ magiſtraturaš preeķſķtaħweem ſķa wahrda ſķaurakā noſihmē ſaħtot no ſenatoreem un beidſot ar wezaķeem notareem, arī proķuraturaš amatperſonaš, ſaħtot no Senata wiršproķurora un beidſot ar apģabalteeſaš proķurora beedri.

Otrā ķategorijā uſņemti Republikāš preſidentš, Saeiμαš deputati, miņiſtri, wiņu beedri un aħrķahrtejee ſuħtni.

Treſķā ķategorijā eedaliti wiſi pahrejee otrāš un treſķāš ſķķitraš eereħdņi.

Beidſot ķeturā ķategorija aptwee wiſaš ſemaķo ſķķiru amatperſonaš.

Saħdai eereħdņau pakahpeniſķai ſadaliſķanaļ peelaiķota arī liħdſiga to organu pakahpeniſķa ſadalīſķana, ſam uſtiķeta wajaſķanaš uſſaħķķķanaš, teeſai nodoſķanaš un paſķaš teeſaſķanaš ſunķzijaš.

Pret pirmāš ķategorijaš perſonam kriminalo wajaſķanu eeroſina Senata koſpaļulķe, ķura wiņaš arī nodod teeſai, bet teeſā Senata kriminaldeķarta-mentš (10., 17., 22. pp.).

Kriminalāš wajaſķanaš eeroſinaſķana pret otrāš ķategorijaš amatperſonam uſliķta jau Senata wiršproķuroram, wiņu nodoſķana teeſai atķaraš tiķai no Senata ziwiļdeķartamenta un teeſaſķana uſdota tiķai Teeſu palataļ (7., 17., 20. pp.).

Treſķāš un ķeturāš ķategorijaš eereħdņi teeſajami no Uģģabalteeſaš un nododami teeſai no Teeſu palataš, un ſtarpība ſtarp abām ķategorijaļ tiķai ta, ķa kriminalo wajaſķanu pret 3. klaſeš eereħdņeem eeroſina Palataš proķurorš, bet pret pahrejeem Uģģabalteeſaš proķurorš (8., 9., 17. un 21. pp.).

Japeebilft, fa 13. un 14. panti aifftar atteeziga eerehdna deenesta preefchneeziabas atteezibas ar wina faufchhanu pee kriminalas atbildibas. Preefchneeziabas teeſibas ir wiſai ſchauras un aptwer weenigi profuraturas peenahlumu preefchneeziabai paſinot par friminalleetas gaitu un preefchneeziabas teeſibu pahrfuhdſet profuraturas leegſchanoſ, eeroſinat wajaſchhanu. 12. pantâ peepatureta ari lahda dala no deenesta preefchneeziabai ſenaf peeſchirtâs pirmteeſibas peedalitees kriminalâs wajaſchhanas ſagatawoſchana (krim. pr. lif. 1085., 1086., 1087. un 1095. pp.), un proti ta eestahde, no kuras atkaras kriminalâs wajaſchhanas uſſahlfchana, pirms tom war uſdot deenesta preefchneeziabai iſdarit leetâ administratiwu iſſiau, paturot tomehr few uſraudſibu par ſchis iſmekleſchanas gaitu.

Beidsot 16. pants uſſtahda kâ pamatnoteikumu conditio sine qua non, kâ neraugotees uſ draudoſchâ ſoda ſmagumu, wiſoſ deenesta noſeedſigo nodarijumu gadijumos janoteef apſuhdſetâ nodofchanaſ teeſai.

Tad wehl atleef ko peemetinat, fa 1922. g. 15. februara Satwerſme peelaiſch Republikas preſidenta ſauſchhanu pee kriminalas atbildibas titai ar Saeimas atlauju, dotu ar $\frac{2}{3}$ balſu wairakumu (54. p.), un kâ Saeimas deputatu nodofchanaſ teeſai wajaſdſiga Saeimas peefriſchana, titai beſ kwalifi-zeta balſu wairakuma (30. p.). Atteezibâ uſ ministru kriminalo atbildibu Satwerſme neſatur nekahduſ fewiſchkuſ noteikumus.

1922. g. 12. oktobra Noteikumu wiſpahrejâ uſbuhwe atſiſtama par pareiſu, jo eewehrojama mehrâ padara weenlahrfchu kriminalprozeſa likumâ paredſeto loti raibo eerehdnu teeſam nodofchanas ſahrtibu, jo wairaf tadehſ, kâ 1917. g. 11. aprila likums ſawas nenoteiktibas dehſ leetu wehl wairaf ſareſchgija. Mums tomehr ari jauſſwer, kâ muhſu jaunais likums daſchâs ſawâs dalâs war ſazelt nopeetnuſ pahpratumus.

12. oktobra Noteikumi azim redſot prinzipâ noleeds tâ ſauſto „adminiſtratiwo garantiju“, t. i., kâ pirms friminalleetas eefahlfchanas eerehdna deenesta preefchneeziabai katrâ ſinâ leeta eepreefch jaiſmeklê un jadod par to ſaws ſlehdsens. Tahda ſahrtiba attiſhtijufees, lai kalpotaji buhtu paſargati no peeteekofchi nepamatotas nodofchanas teeſam, zaur ko neween titu trau-zeta reſorâ meeriga ſtrahdaſchana, bet zeestu beſ wajaſdſibas ari walſts waras preſtiſchſ (zeena). Iſhtenibâ ſchi ſahrtiba iſwirta tahdâ mehrâ, kâ amatperſonas pawiſam bij nodroſchinatas no nodofchanas teeſam (ſargaja ſawejoſ, toſ neiſdodot), kâ waras autoritate zeeta warbuht wehl wairaf.

Tahdam ſtahwoſlim gribeja darit galu 1917. g. 11. aprila likums un, kâ leekas, peh3 ta wehl wairaf zenschas muhſu jaunais likums.

Bet wai ſchis prinzipts iſweſtîs lihds galam? Ja mehſ laſam, kâ pret wiſâm beſ iſnehmuma augtâs un ſemâs magistraturas un pat profuraturas amatperſonam kriminala wajaſchana war ſitt eefahſta ne zitabi, tâ peh3 ta paſcha teeſu reſora wiſaugſtatâs walſts inſtanzeſ lehmumeem, tad eefch tam

jaerauga mehginajums preekšč teesu refora eerehdneem atjaunot ſenako no paſcha refora puſeš iſmeſto aiſſardſibu pret nodošĉanu teefam.

Azim redſot, likumdewejam bijuſchi preekšč tam nopeetni eemeſli. Mehš toš neapſtrihdeſim, ari no ſawaš puſeš eeſtatot, ſa žil atbaidošĉa ari buhtu ſawejo aiſſargafĉana ar tà ſauzamàs „administratiwàs garantijaš“ palihdſibu, winà tomehr flehpjaš ari dala pateeſibaš, ſurai toteeſu ſwarigafa noſihme kaiſni demokratifkà walſti ar nodibinatu parlamentaru eeſahrtu un tai neſĉĉirami peemihtoſĉàm partiju žihnam. Ženſĉanàs iſreĉĉinateeš ar partiju pretineeĉeem kriminalteeſaš želà un lihđſ ar to politiſko partiju eeſpeh-jamee mehginajumi ſinamà wirſeenà eeſpaidot organuš, no ĉureem atkaras kriminalaš wajaſĉanaš eeſaĉĉĉana — ir protamš partiju dſihweš iſwirtiba, bet taĉdu mehginajumu eeſpehjamiba naw iſflehgta.

Ar to ir jaattaiſno ſinamaš dalaš „administratiwàs garantijaš“ peepa-tureſĉana republifanifkà eeſahrtà. Ta jau ari — mutatis mutandis — peĉž Satwerſmeš paſiaĉw pirmà weetà preekšč Republikas preſidenta (54. p.); tàpat ta iſpaufĉaš Saeimaš deputatu imunitatê (neaiſſkaramibà) (30. p.), un to paſĉu ir wehlejuſĉeeš radit ari preekšč teeſu amatperſonam.

War ſtrihdetees par to, žil taĉtu „administratiwà garantija“ buhtu wajađſiga preekšč prokuraturaš amatperſonam, ĉuraš aĉtrumà ſaſtaĉditaš 1918. g. 6. dezembra likumš peeliĉdſinajiš magistraturai leelatakà mehrà, nelà taš ſaĉriht ar ſĉo teeſleetu organu eeſĉĉejo, peĉž uſbuĉweš un ſawa mehrta pawifaſm daſĉado dabu.

ĉĉo jautajumu mehš atſtaĉjam atklaĉtu.

Bet muĉſu noluhkà naw ari ſtrihdetees pret administratiwàs garantijaš uſtureſĉanu preekšč teeſneſĉeem, jo galu galà ſĉiš garantijaš iſweſĉana tomehr atſtaĉta te eſu eeſtaĉbei, ĉura, tà taĉda, peeraduſi pee ſtingraš obje-ktiwitateš. Saĉdoš apſtaĉloš newar buht runa par „garantijaš“ iſwirtibu, lai „ſawejoš aiſſargatu“.

Driĉſat mumš leeſaš, ſa 1922. g. 12. oktobra noteikumi ſĉai ſinà maš nodroſĉina pahrejo reforu un ſewiſĉĉki winu augſtaĉo kategoriju kaipotajuš. Žĉſteni wajađſetu iſĉĉĉirteeš par weenu: waj nu tureteeš pee „demokratifkà“, ſawu datu atſĉĉgarni iſpraſta prinzipa, ſa kriminalaš wajaſĉanaš ſinà wiſaš amatperſonaš no augſtaĉàm lihđſ ſemaĉàm ſtaĉw uſ weenadaš paĉaĉpeš — tad mehš neſaproĉam, kaĉeĉl 12. oktobra noteikumi winaš ſadala ſinamaš kategorijaš, azim redſot, peelaikotàš winu deeneſta paĉaĉpei. Žeb waj — un taĉdu iſpratni mehš apſweiktu — demokratifmu neeraudſti eeſĉ tam, ſa kaĉš un wiſi, ſewiſĉĉki tautas waraš neſeĉi, teel noſtaĉditi uſ weenaš pa-ĉaĉpeš, bet tad winu ſadalifĉanaš kategorijaš wajađſetu ſaĉriſt ar winu i h ſ i o deeneſta paĉaĉpi.

Sai ſinà ir gruĉti buht meerà ar Noteikumumu leĉmumeem, peĉž ĉureem miniſtri, ſuĉtni, Saeimaš deputati un paĉš Republikas preſidents, t. i. aug-ſtaĉàš waraš neſeĉi un winaš wiſſwarigako intereſĉu preekĉſtaĉwji, krimi-

nalas wajaschanas fahkchanas, teesai nodoschanas un paschas teesafchanas fina nostahditi semak, teiksim, par prokurora beedri.

Weena gadijuma — kolegtala eestahde: Senata kopsapulze, ta kriminalas wajaschanas un teesai nodoschanas eerosinataja, un Senats ta teesa.

Otra — leetas eerosinashanai wirsprofurora ta weenas personas eefkats, nodoschanai teesai tikai Senata ziwildepartaments, bet Teesu Palata ta teesa preeksh amatpersonam, preeksh kuram wiswairakas walstis ir un teef nodibinatas augstakas kriminalteefas, lai ismellejamā leeta buhtu nodroschnata peeteekofchi autoritatiwa un pehz eespehjas neat-
tariga isspreeshana, — lai neraftos pat neapsinats eespaids us teefnefchu fshedseneem no teesajamā augstmana swariguma.

Mums war eebilst, ka pastahw tatschu Satwerfmes 30. un 54. panti, kuri Republikas presidentu un Saeimas deputatus aissargā no nepamatotas nodoschanas teesai. Bet, pirmahrt, Satwerfme par to nedod lihdsigu aissardfibu ministreem, wina beedreem un ahrfahrtejeem suhtneem. Otrfahrt, aissardfiba pehz 30. un 54. p. p. waretu buht faktiska fina peeteekofcha preeksh presidenta un deputateem, kuras Saeima warbuht ari neisdos; bet wajaga rehinatees ari ar to, tahds psihologisks esefis buhs jau kriminalas wajaschanas eerosinashanas mehginajumam. Sedomasim gadijumu, tad wirsprofurors greechas pee Saeimas ar prashjumu isdot Republikas presidentu wina faulshchanai pee atbildibas; Saeima atteiks, — bet tahds buhs eespaids! Waj war atstahnt weena zilwefa atsinai tahda akta isdari-
shanu, lai zit augstu weetu winsch eenemtu?

Warbuht pateesham bij taifniba Romas republikai, kuras konsuli, kamehr pahrwaldija walsti, skaitijas par gluschi neaistaramaem un atbildija par faweem pahrahpumeem tikai pehz fawa deenesita laika paeeshanas. Bet ja nu muhsu Satwerfme atlawj Republikas presidentu, ministrus u. t. t. faukt pee kriminalas atbildibas, teem wehl amata atrodotees, tad wismasafats, to drihstietu prafit, buhtu tas, ta tai wirseenā pirmais, ta tad swarigakais folis lai tiktu sperts ne no weenpersonas, bet no kolegtalasa eestahdes — wisaugstakas walsti un katra fina ne semakas par to, kura wajadfiga kriminalprahwas eesahkshchanai pret wezako notaru.

Uf scho fshedseneu pamata buhtu wehlami 1922. g. 12. oktobra Noteikumumu 10. pantu, fahara ar 17. un 22. p. p., atteezinat wiszaur ari us personam, kuras usskaititas to paschu Noteikumumu 7. panta.

P. Minz.

Ģenahkuma nodokļa jautājums.

Finanšu ministrijas teefčo nodokļu departaments, atgahdinot ar šawu rihkojumu no 1922. g. 30. marta („Wald. Wehstn.“ № 73) wišeem eenahkuma nodokļa maksatajeem par pasinoojumu issneegšchanu weetejeem inspektoreem resp. atteezigām pagasta waldem par 1921. gada eenahkumeem, atfauzas uš to, ka pehz pastahwofcheem progresiwā eenahkuma nodokļa noteikumeem ar ščo nodokli apleekamas fisiskās un juridiskās personas, ja wiņu 1921. gada eenahkumi pahrsneeds 60,000 Latwijas rublūs, pee tam pehz wahrda „rublūs“ eespraušs, eekawās, paskaidrojuma weidā, wairojums „1200 selta fr. \times 50“.

No peewestās redakcijas waretu nahkt pee flehdseena, it tā šhini rihkojumā norahditās šawstarpejās atteezibas stary Latwijas rubli un selta franku par mineto (1921.) gadu buhtu noteiktās pašā likumā par eenahkuma nodokli. Tahds flehdseens turpretim nekafkanetu ar pateesibu, jo pehz Satwerfmes Sapulzes 1922. g. 21. martā peenemteem pahrgrosijumeem noteikumos par progresiwo eenahkuma nodokli (Eif. krahj. 73) maksataju gada eenahkumu leelumš, tā ari šči nodokļa likmes noteiktās weenigi selta frankos. Tadehl nu nemot wehrā, ka ar nodokli apleekamo naudas sumu, šafkanā ar mineto noteikumu 17. pantu, isrehkina pehz maksataja eenahkuma eepreekšchejā gadā, zelas šwarigais jautajums par to, uš tahdeem pamateem, t. i. pehz tahda kurša 1921. gadā Latwijas rublos eenahkuma weidā šanemtās naudas sumas pahrrhekinamas selta frankos. Šhini jautajumā nedš noteikumos par eenahkuma nodokli, nedš ari zitos pastahwofčos likumos nekahdu ašrahdijsumu naw un winos ari naw pare-džets, ka teefčo nodokļu departamentam buhtu teesiba nokahrtot ščo jautajumu ar šewišču šči nodokļa maksafšchanas gadā isdodamu rihkojumu, neatkarigi no wišpahrejā selta franka kurša par 1921. gadu.

Upšlatot waldbibas isdotos aktuš, kuri atteezas uš Latwijas rubla un selta franka paritati minetā laikmetā, wehriba greeščama wišpirms uš Satwerfmes Sapulzes 1921. gada 14. juniā peenemto likumu, kas publžets „Waldbibas Wehstnesča“ ta pašā gada 135. numurā (Eif. krahj. 116). Pehz šči likuma, kurš, preteji agrakajam 1920. g. 18. marta likumam, peelaišč darijumu flehgšchanu ari selta frankos, tahdi darijumi ispidami Latwijas rublos pehz maksafšchanas deenas Rigas birščas kurša, ja par kuršu waj kurša deenu naw bijuše zitada weenosčanās. Tahlat šhini likumā teiktš, ka nodokļu aprehkinašchana isdarama Finanšu ministra noteiktā kahrtibā. Tā tad šawstarpejās atteezibas stary Latwijas rubli un

selta franku regulejamaš uš diwejadeem pamateem, t. i. waj nu peh3 katreisejã birščas kurša, waj — atteezibã uš nodokleem — peh3 Finanzu ministra isdoteem rihkojumeem.

Pamatojotees uš mineto 1921. g. 14. junija likumu, tahdi rihkojumi, — tã tas redsams no „Waldibas Wehstnesha“ ta pašča gada 157., 238. un 266. numureem, tã ari 1922. gada 56. un 62. numureem, — tifa publizeti periodiski, pee kam šastanã ar šcheem rihkojumeem, šahot no 1921. g. 19. julijs lihds 1922. gada 20. martam, selta frankš nodoklu un nodewu aprehķinaščanai un nomakšai peelihdsinatš 100 Latwijas rubleem. Šche wehl japeesihmẽ, ka Finanzu ministrija ari jau agrã, t. i. pirms 1921. g. 14. junijs likuma špehlã nahķšchanas, ir isdewufe daschuš rihkojumus „par ahrsemju walutas un selta naudas kursu pee nodoklu un nodewu aprehķinašchanas“, no kureem redsam, ka peemehram laikmetã starp 1921. gada 26. aprili un 27. junijs bija peemehrojams kuršš: 10 selta franki = 600 Latwijas rubleem, bet no 27. junijs lihds 19. julijsam pastahweja paritate: 10 selta franki = 980 Latwijas rubleem (š. „Wald. Wehstn.“ 1921. g. 91. un 138. num.)

Pilnigi neatkarigi no peewesteem Finanzu ministrijas rihkojumeem par selta franka kursu nodoklu leetãš tifa noteikta un publizeta šķis walutas 1921. gada birščas zena, kura, tã sinams, bija padota leelãm šwahrstibam, pee kam, tã tas israhdas no kredita departamenta 1922. g. 27. marta isfludinatã pašnojuma („Wald. Wehstn.“ 70. num.), selta franka zaurmehra kuršš par wišu 1921. gadu lihdsinas 66,5 Latwijas rubleem, kahds kuršš raksturo sinamã mehra toreisejo wišpahrejo šaimneeziklo šahwolli un tadehl buhtu usfkatams par kaut žit attaisnojumu pamatu 1921. gada eenahkumu pahrrehķinaščanai selta frankos. Somehr newar leegt, ka ari šķim pehdejam pamatam (t. i. birščas kursam) peemiht sinami truhkumi, jo pilšoneem nahzãš šamãkšat 1921. gadã wišus selta walutã noteiktos nodoklus (tã peem. muitas un šihmognodokli) newis peh3 birščas kurša, bet, tã jau augšchã aisrahdits, peh3 Finanzu ministra usstahditãš paritates, t. i. peh3 daudš semaka rubla kurša. Bet ja nu ari no weenas pušes, — eewehrojot likuma robu šchã sinã, — peelaistu jautajuma apstrijdamibu par to, waj pahrrunajamã leetã (t. i. 1921. g. eenahkumu leeluma konstatesčanai selta frankos) japeemehro finansu ministra nodoklu šamãkšchanai noteiktãis kuršš waj zaurmehra biršchas zena, kura norahdita ofšialã pašnojumã, tad — no otras pušes — newar buht ne masato šchaubu par to, ka šche katrã sinã nepeezeeschami iswehletees weenu no augšchã norahditãm pahrrehķinašchanas lahrtibam, jo žitadi nahktos, notežot 1921. gada eenahkuma kopsumu selta frankos, rihkotees bes jebkahdeem likumigeem pamateem. Šakarã ar šazito jaatšihst, ka minetos eenahkumus nelahdã sinã nedrihst pahrwehst selta frankos peh3 tahda rubla kurša, kas augstãš par 1921. g. zaurmehra biršchas kursu, jo

ŝhini gadijumâ israhditoš, ka pilsoni ŝpeesti eemafat nodokli no ŝaweeem 1921. gada eenahkumeem tahdâ apmehrà, kurŝŝ nemaš neatbilŝt tam dau-
dŝumam ŝelta franku, kuru wini — pahrehkŝinot Latwijas rubloš ŝanemtoš
eenahkumus pehž toreifejâ zaurmehra birŝŝas kurŝa, — pateeŝibâ dabujuŝŝi,
un ar ŝŝo nodokli, preteji liŝumdeweja griŝai, buhtu apleekamaš ari tahdâš
perŝonaš, kuru eenahkumi pat neŝafneedŝ tâ ŝauzamo effiŝtenzeš minimumu
(1200 ŝelta fr.), kaš ŝwabadš no eenahkuma nodokli.

Uŝ peeweŝteem apŝwehromeem Finanŝu ministrijas teeŝŝo nodoklu
departamenta riħkojumu, kaš iŝfludinats 1922. gada maria mehneŝt („Wald.
Wehŝtn.“ № 73) un aprehkŝina 1921. gada eenahkumus pehž kurŝa:
1 ŝelta fr. = 50 Latwijas rubleem, — pehž ŝahda aprehkŝinajuma ari ŝaŝta-
ditaš un peeŝuħtitaš wiŝeem maŝkatajeem nodoklu liŝteš, — newar uŝŝatit
par pareiŝu, jo winam truħŝt jebŝahda liħumiga pamata. ŝŝiš kurŝš neŝa-
kriħt nedŝ ar finanŝu ministra noteiħto paritati nodoklu un nodewu aprehkŝi-
naŝŝanaŝ 1921. gadâ, nedŝ ar ta paŝŝa gada ofiħiali publizeto zaurmehra
birŝŝas kurŝu, un minetaiš riħkojumš, ja to atŝaħtu ŝpeħtâ, liħdŝinatos
eenahkuma nodokli paaugŝtinaŝŝanaŝ. Teeŝŝo nodoklu departamenta riħ-
kojumš gan atŝiħŝtamš par iħdewigu no tiħri fiħŝalâ redŝeš ŝaħwoħka, bet,
aiŝŝardamaš plaŝŝu aprindu intereŝeš, winŝŝ, tâ mumš ŝŝŝeet, neiħtur kritiku
no paŝtaħwoŝŝo liħumu un wiŝpahrejâ teeŝŝiŝtâ un taiŝnibaš weedokli, jo
departamenta peenemtaiš kurŝš, tâ jau paŝŝaidrotš, ŝaħw pretrunâ ar wiŝ-
pahrejeem walutaš apŝaħkleeem, kuri pateeŝibâ paŝtaħweja 1921. gadâ.
Nedriħŝt aiŝmirŝt, ka notezejuŝŝâ kalendara gadâ Latwijas rubla kurŝš ir
ŝakta jautajumš, ka mdeħt ŝŝiš kurŝš newar tiħt groŝiŝš ne ar ŝahdeem
weħlaħeem (1922. g.) riħkojumeem, jo tahdâ ŝaħriâ iħnaħtu, ka maŝ-
katajeem pa wiħu 1921. gadu buhtu paliziš neŝinamš, žiħ no ŝanemteem
naudaš liħdŝeħteem wajaħdŝetu atlizinat eenahkuma nodokli nomakŝai. —
Katrâ ŝinâ wiŝeem juřiŝteem loti intereŝanti ŝeħot, ŝahdu ŝaħwoħli ŝŝini ŝwa-
rigâ prinziħialâ leetâ eenemš augŝtaħdâš walŝiš eeŝtaħdeš, kuru apŝpreeŝŝanaâ,
beŝ ŝŝaħbama, aħri waj weħli naħš atŝewiŝŝŝu maŝkataju pahŝuħdŝibaš par
1921. gada eenahkumu nepareiŝu pahrehkŝinaŝŝanaš ŝaħrtibu ŝelta frankoš.

D i ŝ t e r l o.

Noseedšibas zehloni un aptaroššanas lihdsēkti.

I.

Ilgī zilwezei aīš prahta neattihstibas jastaigā maldu zeti, eestam wina šafneeds pateesību. Bij wajasigi geniali apdahwinati pehtneeki, lai malduš isllihdinatu. Ramehr wehl zilwezi waldfinaja ilusijas, tām jaseedo bij tuhtstoscheem newainigu upuru. Lai atzeramees tilai druhmos widuslaikus ar ašnainajām inkwisizijam un uguns šahrteem, uš kureem šadedfinaja tuhtstoschuš raganu un burwju par šafaru ušturedšanu ar welnu. Uri wahjprah-tigos usstattija par welna apsehsteem, un daudš šahabu šlimneeku nobeidša šawu dšihwi uš šahrta. Bet tillihds šinatne atšwabinajās no basnizas dog-mas šchnaugeem un isllihdinaja tizibu uš welnu, tuhtla ari uš gara šlimidam šahla štatitees šawadaki; to zehlonuš tagad atrod nerwu un it fewiški galwas šmadšenu zeešchanās. Glušhi tahda pat parahdiba nowehrojama noseedšibas zehlonu nošlaidrošchanā. Kad waldbija brihwās gribas teorija, noseegumu weentahršchi usstattija par launās gribas produktu. Bet kad šho til ilgi zilwezi maldinajušho aplamibu beigās atmēta un zilwēla darbibu atšina par padotu wišpahrejam zehlonibas likumam, tad ari noseegumu šahla ušluhtot zitadi. Statistika atrada, ka wišās semēs dašhadu noseegumu šlatis ir apbrihnojami pastahwigš un atkarigš no gada laikeem, nodarbošchanās (semkopiba, ruhpnēeziba), maišes un dšihwolka zenam u. t. t. Tapehž ari noseegumu šahla isšlaidrot kā noseedsneeka peršonigo ihpašchibu un ahrejo, šifiko un šabeeđrifko apstahli kopdarbibas rezultatu. Šā p. p. itahu profesors Ferri isškir šifistos, soziales un indiwiđualos noseedšibas faktoruš. Somehr nowillt zeeščas robeščas starp šchim trim faktoru grupam naw eespehjamš, jo beeschi ween weenu un to pašchu faktoru war peeskaitit wai-rafām grupam. Mehginasim p. p. nošlaidrot isglihtibas eespaidu uš noseedšibu. Šlaidri, ka prahta attihstiba ir zilwēla indiwiđualala ihpašchiba. Bet tautas isglihtibas lihmenis leelā mehrā atkarajas no politiskās un soziales eesahrtaš, ruhpnēezibas attihstibas, šaitšmes zelu isplatibas u. t. t., tā tad — no tihri sozialesem faktoreem. Šāpat ari alkoholišms peeder ne tilai pee indiwiđualeem, bet ari pee sozialesem noseedšibas faktoreem, jo ta isplatishanās tautas mafās atkarajas no waldbibas politikas wiršeena. Walšis war apdširdišchanu pahrwehrst par eenahkumu awotu un tapehž teeschi to pabalštit; wina war ari kawet tautas isglihtošchanu, atraut tautai wēfeligu gara šaribu un derigas ispreezas un tahdā šahrta alkoholišmu tautā neteeschi weizinat. Uri pahrtikas lihdsēktu truhsumš nowed pee alkohola patehrina

peeauguma. Tahlat apluhfošim, lahda fifista faktora, p. p. gaisa temperaturas eespaidu us noseedsibu. Statistika rahda, ka wišâ Ėiropâ wafaras mehnešchos peeaug noseegumu škaitš pret perfonu un dšimumu tikumibu (maksimumš wišzaur juniâ—julijâ), bet seemas mehnešchos — pret mantu (maksimumš dezembri—janwari).*) Bet tã ka dšimuma teeksmju peeaugšhana karštã laikã naw nekahdš wišpahrejš fisiologikšs likums, tad pehž prof. Lista domam šchai parahdibat ir ari šawi individuali zehloni. No otras pušes, šahdšibu škaita pawairošchanoš seemã issauž ne tilai aukštums, bet ari wišpahreja prašibu pawairošchanãš un darba truhtums, t. i. — tihri šoziali faktori. Tapehž ari isdaudšinatãiš trihšpakahpenigãiš noseedsibãš faktoru eedalijums ir toti neapmeerinoššs, un Listš wina weetã eeteiž dim-pakahpenigu eedalijumu, eeweetošot pirmã grupã perfonãš individualãš ihpašhibãš un otrã — ahrejšãš aptahrtnes apstahklus, galwenã kahrtã — ešonomiškos. No šho faktoru šawštarpejo atteezibu dašhadibãš rodãš diwejadu weidu noseegumi: akutee un kroništee, šurus parasti ne wišai pareiši šauž par gadijuma un paraduma noseegumeem. Ja noseegumus galwenã kahrtã rada ahrejee apstahkli, p. p. apwainojuma issaukšs usbudinajums, truhtums, tad runã par akutu noseedsibu. Šhini gadijumã nodaritaja pšiche pati par šewi ir kreetna, tilai pahrliekã juhteliba waj ari nepeeteekošhã šawaldišchanãš wina gruhšch noseedsibã. Noseedsneekš gaušchi nošchehlo šawu nodarijumu un noseegums ir šmaga episode wina dšihwẽ. Pawiřam zitu to mehš redšam kroniškã noseegumã. Še šmaguma punktš gul žilweka perfonigãš ihpašhibãš, wina pšiches nekreetnibã, bet ahrejee apstahkli wina tilai pařubina us noseeguma pařtrahdařhanu. Trulumš, zeetširdiba, moraliřto juhtu neattihštiba waj pat truhtums, dšihwenezikšs egoiřmš, reebums pret darbu — tãš ir šchahdu noseedsneefu tipikšš pasihmeš. Apwellitti ar šchahdu pšichištu konřtrukzijũ, wini nekãjuht reebuma pat pret wiřšmagateem noseegumeem un beeři ween pahrmehřiřch noseegumus par šawu nodarbořchanoš. Šomehr Listš galweno wehribu peegreeřch newiř perfonigeem, bet šozialeem apstahkleem, jo šchee pehdejee dara eespaidu ari us perfonãš formeřchanoš kã teeři, tã eedšimtibãš želã ari neteeři. Žilweka perfonã jeb wina kařturs řastahdaš no eedšimtdãm teeksmem, audšinařchanãš želã eeguhtãm idejam un wina aptahrtnes eespaidojumeem. Nabadřiba, nehigieniřli dšihwes apstahkli, nepeeteekošhã pahrtiřa un prahta neattihštiba nowed pee truluma un zeetširdibãš, bet řchš ihpařhibãš pahreet no paaudřes us paaudři. Šee pařchi negatiwee šozialee apstahkli atřahj eespaidu ari us žilweka meeřiigo un garigo attihštibu un us wina audšinařhanu. Ja žilwekš řawã muřšhã naw dširdejš laipna, prahtiga wahrda, ja jaunibã winam naw eedwesta zeeniba pret otra perfonu un mihleštiba us darbu, ja winam iř us řola ir jãdřird, ka tikumikšos dšihwes pamatus apřmej un weikli pařtrahdatuř noseegumus žil-

*) Гарновскій: „Помѣсячное распредѣленіе преступности“, Журн. Мин. Юст., 1903. г., № 2.

dina tà augstako dšihweš gudribas idealu, tad naw gruhti eedomatees, tahda buhs šči zilweta pšiče. Taisni tadehl ari Listš, atšihdams sozjalo faktoru noteizofčo nošihmi, fodam peegreesč masu wehribu un noseedsibas apfarošchanas šmaguma punktu pahrees uš sozjalo sferu. „Vikumš par strahdneeku dšihwołkeem, kas nodroščina darba laudim lehtuš higieniškus mahjoktuš,“ šaka Listš, „špehj daudš leelakà mehrà šamašinat noseedsibu, nelà wišbargašàs reprešijas.“ Ščim domam peekriht ari belgu profesors Prinsš. Nošeedšibas nowehršchanai winšč eeteiz razionalu ekonomišku politiku, kas nodroščina tautai lehtu pahriktu; zihnu pret noseedsibas galweno weizinataju — alkoholišmu; semkopibas raščiguma pazelščanu; strahdneeku apdroščinaščanu pret šlimibas un nelaimes gadijumeem; tautas išglihtibas pazelščanu un fewiščēi pilšehtu un lautu wajadšibam peemehrotu arodneezišku išglihtibu; zihnu pret šamaitajofču noseedsigu drukas darbu išplatiščanu; pareišu labdaribas nostahdiščanu, kas palihdšibu šneeds ihsteem truškumzeetejeem, bet newiš leekēšcheem un šlinkeem. Pehz Lista un Šcholi domam noseedsibu leelà mehrà weizina lauzineeku eepłuhščana pilšehtàs. Šestahjotees jaunos dšihweš apstahłkoš, lauzineeki pahritrauz šakarus ar šawu agrako dšihwi, un tàs obligatorišłàs ušweščanàs normas, kuras winuš lihds ščim wadija, wineem wairs nepastahw. Nejušdamees šaistiti no lihdsšchinejam normam, wini juhtas pilnigi brihwi no jektašdeem morališkeem aišleegumeem un drošči toš pahrlahpj. Pamatodamees uš morališłàs statistikas dateem, ari prof. Oršchenezkiš nahł pee atšinuma, ša peršonigeem faktoreem šabeedrišłà dšihwē ir masa nošihme, un šaka tà: „Wiša muhsu šabeedrišłà, šaimneezišłà, technišłà, gimenes un peršonigà dšihwe un darbiba šastahw no apšnigeem nodarijumeem, kuri uššlatami par gatawu ušweščanàs formu šonkretu reališejumu. Ščo formu krahjums ir šatras tautas kulturàs šaturs šinamà laišà un ir tas awots, no kura atfewiščēi indiwidi šmel šawu šonkretu mehrku šafneegščanai noteiktas darbibas šistemas.“¹⁾ Blakuš lauzineeku deklafazijai, pehz Lista domam, nostahdama muhsu deenàs tiš štipri išplaità neiraštenija, ahřkahrtigi gruhto dšihweš apstahłku rezultats. Nerwu šistemas šlimibas un nenofwehrišba pahreet no paaudšēš uš paaudši un šagatawo augligu semi epilepsijai, histerijai un alkoholišmam, kas rada wišbištamakoš un wišzeetširdigakoš noseedsneekuš — noseedsneekuš aiš kaišlibas, kuri ušbudinas loti weegli, bet pawišam nešpehj šawalditees.

II.

Kriminalteešibu antropologišłàs školas dibinatajš, teefu medizinas profesors Lombroso noseedsibas zehlonuš redš galwenà šahrtà zilweta anatošmišłàs anomalijàs, kuras išpausčas zilweta ahreenē un rada ihpašču noseedsneeka tipu. Ščo anomaliju zehloniš ir atawišmš, t. i. atgreesčanàs

¹⁾ Žitēš pehz Šarnowška aržerejuma: „Статистический методъ уголовной социологии“, Журн. Мин. Юст. 1916. г., № 8, 16. стр.

meschonu stahwolli jeb iswiršana, kas šawufahrti nowed pee moralistās wahjprahtibas. Rā atawisms, tapat ari moraliskā wahjprahtiba zelas no epilepsijas, kura war pastahmet ari apšlehptā weidā, neparahdotees ne trampsos ne wahjprahtibas lehtmēs. Pats par fewi šaprotams, ka ja tā štataš us noseedsibu, tad tās zehloni war buht tilai individuali un fisiski faktori. Sabeedriski faktori tilai til dauds ir no šwara, kahdā mehrā tee weizina iswirtibu. Somehr Lombroso ari audsināšanai peeschkir leelu nosihmi un atsiht, ka ta war personas moralistās wahjprahtibas dihgļus nomahkt un eedsimta noseedsneeka rafčanos nowehrsti. No otras puses, wisch atsiht, pilnigi preteji šawai mahzibai par eedsimtu noseedsneeku, ka ari soziale apstahkti atstahj us noseedsibu šinamu eespaidu. Tā p. p. us Itališā isplatitām laupiščanam Lombroso štataš tā us „rupju teesu par apšpeedejeem“ un leelo noseegumu štaitu deenwidus Itališā isštaidro tā naba- dšigo lautu eedsihtwotaju reakziju pret administratiwo waras organu un turigo eedsihtwotaju šķķiru neschehlibu, mantraušibu, warmahzibu un isfuhf- ščanās šahri. Kritika Lombroso teoriju ir apgahsufe. Wišpirms jau pats Lombroso atsiht, ka wina aprahditās eedsimtā noseedsneeka pašihmes noweh- rojamas tilai pee 40% šmago noseedsneeku un 25% wifu noseedsneeku štaita. Bes wifa ta, noseeguma jehdseens tatschu ir relatiws, šodu lituma aisleegumu apjoms pastahwigi mainās un ir atkarigs no prahta, tikumibas un eonomijas attihstibas. Pats par fewi šaprotams, ka kahda nodarijuma kriminal-teešiks aisleegums ne masakā mehrā newar pahrweidot zilweka ahreeni, tapat tā to newar isdarit kahda agraf šodama nodarijuma atsiht- ššana par nesodamu. Tā p. p. widus laikos šezerus un burwjuš tureja par šmageem noseedsneekem un „deewbijgee“ garidsneeki „wainigos“ dedsi- naja us „šwehtās“ intwisizijas šahrteem. Pehz Lombroso mahzibas isnahkt, ka burwojem ir bijušās ihpašča noseedsneeka tipa pašihmes; bet tā gan šhis anatomiskās pašihmes wareja isjust, tiklihdš šodu litums burwibu atšina par nesodamu? Bes tam nowehrojumi mahza, ka daudsas no Lombroso peewestām noseedsneeka tipa pašihmem nemas naw eedsimtas, bet gan eeguhtas wehlatā dšihwē, nodarbojotees ar noseegumeem. Pehz Šarda domam noseeds- sibā, tā kura katra zita profesija, atstahj eespaidu ari us zilweka ahreent, jo nodarbojotees ar kahdu profesiju, mehš intensiwaki attihstam šinamus mustulus un nowahjinam zitus; bes tam katrs tatschu iswehlas few nodar- boščanos pehz šawām teekmem un šastanā ar šawu fisisko un garigo kon- struziju. Šurpretim daudsas Lombroso atsihmetās noseedsneeku anatomiskās usfuhwes ihpatnibas, tā galwas kauša afimetrija, usazu un šohklu loti, šastopamas ari pee pilnigi normaleem zilwekeem. Ranta un Dantes galwas kaušu pehtijumi rahda, ka ari šho galwas kauši ir loti afimetriski.¹⁾ Neno- teiktās israhdišās ari noseedsneeka tipa pašihmes. Lombroso un wina pee-

1) Таганцевъ, Русское угол. право, 1902. г. ijd., II. šehj., 932. lpp.

riteji Italiã apgalwoja, ka noseedsneeki pa leelakai dałai esot bruneti, bet wahzu pehtneeki atrada, ka leelata dała noseedsneeku ir blondi. Pehz dascheem nowehrojumeem noseedsneekem pa leelakai dałai esot ihfa galwas forma, pehz ziteem — gara u. t. t. Nepareisi ir ari iswirtibu usstatit par noseedsibas pasihmi. Iswirtibas pasihmes wisbeeschati nowehrojamas pee wasankeem un ubageem, kuri ar noseegumeem beeshi ween pawisam nenodarbojas. Turpretim pee ihsteem noseedsneekem, pehz Tarda pehtijumeem, iswirtibas pasihmes fastopamas deesgan reti. Wehl leelata kluhda ir nostahdit iswirtibu blakus atawismam, eedsimtã noseedsibas zehlonim. Iswirtiba un atawisms ir weena otu isslehdsoshas parahdibas. Iswirtiba wisretat nowehrojama pee meschoneem, ta ir daschadu pahrmehribu un nenormalibu resultats; turpretim atawisms nebuht naw iswirtiba, bet ir, ta mehds teikt, atgreeschanã pee wefeligã dabaš zilweka pimatneja tipa. Pee pahreso grupu noseedsneekem, t. i. pee paraduma un gadijuma noseedsneekem un noseedsneekem aij kaislibas, winsch peeschkir galweno nosihmi newis ahrejã noseedsibas pasihmem, bet winu garigai nenormalibai, kura rada winos teekmes pastrahdat noseegumus, tiiklihds gadaš isdewigi apstahkli. Tapehz ari Ferri, noskaidrojot noseedsibas zehlonus, newareja apmeerinatees tikai ar personigeem fattoreem ween un, ta jau minets, blakus teem nostahda ne tikai fisistus, bet ari fabeedristus faktorus. Fisistee faktori, kala Ferri, atstahj eespaidu us wiseem noseedsneekem; antropologiskee jeb indiwidualee apstahkli galwenã kahrtã dara eespaidu us wahjprahtigeem un eedsimteem noseedsneekem un us noseedsneekem aij kaislibas; fabeedristee apstahkli fewischki leelu eespaidu dara us paraduma un gadijuma noseedsneekem. Birno diwu kategoriju apstahkli (fisistee un antropologiskee) naw pahrweidojami, ar winu eespaidu isskaidrojama smago noseegumu pastahwiba. Sabeedristee apstahkli war mainitees un tapehz ari mainas galwenã kahrtã pret mantu wehrsto masakwarigo noseegumu skaits. Sozialee apstahkli eetilpst noseedsibu nowehrsoscho lihdselku darbibas sferã, bet indiwidualee — ar sodu isdaramã eespaidoschanã sferã. Galwenã nosihme ir teem noseedsibas nowehrschanã lihdselkeem, kuri isnihzina noseedsibu pascha winãš fane. Schos lihdselkus Ferri fauz par sodea weetneekem un pee teem winsch peeskaita: lehtu dsihwolku eerihfoschanu strahdneekem, pareisi nostahditu nodoklu sistemu, fabeedristus darbus nerašhas gadijumos un auksta seemas laikã, behrnu silu un patwersmju eerihfoschanu, aisleegumu sifilitikeem un epileptikeem eestahtees lauliba, teesu eekahrtas reformu, atzelot teefneschus juristus un winu weetã eezelot teefneschus antropologus, soziologus un zetumu sinatnes spezialistus, stipru dschreenu tirdsneeziabas noleegschanu waj wismaf aprobeschoschanu, spehtu namu un netikumigas preses aisleegschanu, un lai teefas nepahrwehrtos par noseedsibas skolu — nepilngadigu nepeelaischanu teefas sehdes. Jaatsihst, ka wisi schee lihdselki ir loti derigi, fewischki patwersmju eerihfoschana bes usraudsibas pamesteem behrneem, no kureem pa

leelakai dalai isaug noseedsneeki. Domaju, ka ja Ferri sawu apzerejumu buhtu rakstijis muhfu deenās, tad winsch pret noseedsibu eeteikto lihdseltu skaitā bes schaubam buhtu usnehmis ari zihnu ar wehl weenu jaunu dweh-fetu samaitataju — kinematografu, kas pilsehtas jau ir eelarojis un tagad apdraud ari laukus. Kinematografs loti labi waretu pazelt ispreezas alkstoschā puhta intelektualo un moralisko isglihtibu un sneegt tam skaitā, dsihwā formā wehsturistas, geografiskas un dabassinatniskas sinaschanas, bet tas pelnas noluhā ussuhz eelas publiku, eet preti winas rupjeem instinkteem un sneeds rupjas, besgarschigas un nekisstras dramas, un daschreis pat teeschi pafneeds stundas wisissmalzinatakā, moderneem lihdselkeem iswedamā noseedsibā. Skatitajeem rahda, tā naudas skapjus uslausch ar elektribu un ziteem saglu profesijas moderneem lihdselkeem. Behrnu fantasiju no taisnibas un laba nowada us dsihweš nekreetnibam un sbeedribas padibenem, to neis-daito ar mahklas raschojumeem, bet samaitā ar kriminalpolizistu peedsh-wojumeem.

Sawadaki us noseedsibas zehloneem skatas otrs eewehrojama is postiwists-antropologs Garofalo. Winsch galweno nosihmi peeschkir moraliskas dabas faktoreem — lihdszeetibas un godiguma juhtu nepeeteekofchai attihstibai. Pombroso eedsimtās noseedsibas zehlonus atrada zilwela fisishtās (anatomiskās) anomalijās, turpretim Garofalo tās atrod zilwela psichiskās kon-strukcijas truhlumos. Pehz wina klasifikazijas noseedsneeki šadatas trihs schkirās: slepkawas, iswarotaji un sagli. Pirmee ir moraliski kropli, kureem moralisko juhtu pawisam naw; otreem truhst lihdszeetibas juhtu un winau godiguma juhtas ir sakroplotas no mahtizibas un aisspreedumeem (p. p. slepkawas Sizilijā un Sardinijā); un sagleem godiguma juhtu waj nu pawisam naw waj wismas pa dalai. Ne nabadšiba un neisglihtiba ir galwenee noseedsibas zehloni, bet gan altruisma un godiguma truhkums, bes kureem sbeedrihtā kopdsihwe ir nerešpehjama. Sam par peerahdijumu Garofalo peemed statistiskus datus, kuri leezina, ka noseedsneeku skaita % atteezibas tā turigā, tapat ari nabadšigā eedsihwotaju schkirā ir weenadas. War peekristi Garofalo, ka pee dascheem noseegumeem galwena nosihme ir personigai samaitatibai un moraliskai iswirtibai, bet newis sbeedristeem apstahkeem. Lai atzerramees itai muhfu gadusimtena plaschi pasihstamo kriminalprahwu waronus: grafs Ronikers Warschawā, kursch noslepkawo sawu 17 gadus wezo seewas brahli, lai tahdā fahrtā dabutu pee malas galweno lihdsman-tineeku; ihru karalu pehznahzeis Obrjen-de Lassi Peterpili, kursch nopirka ahrstu Pantshento, lai tas nosahlotu generala Buturlina dehlu, wina seewas brahli un lai winsch eeguhtu generala mantu. Uspirktais ahrstis, it tā sawu slimneeku ahrstedams, eeschkirzinaja jauneklim asinis disterita bazila atschkaidijumu, no ka tas pehz daschām deenam nomira. Saprotams, ka schos swehrigos slepkawas pamudinaja pastrahdat nezilwezigos noseegumus newis truhkums, bet mantfahriba, rupju baudu teekme un paschu elementarako

moralistko juhtu pilnigš truhkumš. Sapat ari nebij nabadšiba, kaš pamudinaja kalnu inšeneeri Gilewitschu noslepawot studentu un lihds nepašihšanai šakroplot wina lihki, lai waretu to isdot par šawu un lai patš jem šwešča wahrda šanemtu apdrošinasčanáš premiju. Bet nedrihšti ignoret ari šabeedriškoš nošeedšibas apštahklus. Moralistkáš juhtáš istopjas tikai tad, kad personai nodrošinatš sinamš materialš minimumš, tà ka wina špehj apmeerinat nepezeššamafáš dšihweš wajadšibas. Ššalziš wehders ir neaugliga seme moralistko juhtu kultiwesčanai. Uri godigu zilweku badš war pešpeest sagt un kreetnu šeweeti isdšihšt uš eelaš.

Ja moralistki grimuški laudiš šastopami ari štarp turigajeem, tad taš wehl nenošihmè, ka tikai moralistka pagrimsčana rada nošeedšibu. Moralistka pagrimsčana, tà jau redšejam, pate beeschi ween ir nelabwehligu šabeedrišku apštahku šekáš, to rada nabadšiba, audšinasčanáš un isglihtibas truhkumš un šamaitajošča apkahrtne. Ka tahdi netikumi, kà alkoholišmš, nabadšibas un audšinasčanáš truhkuma radita dwehšeles rupjiba, pahreet no paaudšes uš paaudši un atštahj ari ešpaidu uš zilweka pšičeš rakšturu, ir wišpahr pašihštama leeta. Šapehž ari šinatnè ir noštirinajees ušštats, ka nošeedšibas zehloni šlehpjas ne tikai personáš individualáš ihpašhibáš, bet ari šabeedriškáš dšihweš apštahkloš. Weena waj otra momenta pahřšwarš katrà atšewiškš kà gadijumà noteiz nošeedšibas rakšturu. Akutà episodiškà nošeedšibà galwenà nošihme ir ahrejeem apštahkleem; šče nošee gumš ir nelaimè, kaš nepawišam neharmonè ar nošeedšneeka pšiči; turpretim kroniškà nošeedšibà galwenà nošihme ir personáš individualam ihpašhibam, bet ahrejee apštahkli tikai paštubina zilweka eeščejo buhtibu atšpogulojoščáš nošeedšigáš teekšmeš parahditeeš. Bet tà ka soziales faktori darbojas ne tikai pee nošee gumu paštahdaščanáš, bet atštahj ari ešpaidu uš personáš eedšimtam šifiškam un pšičiškam ihpašhibam, tad winu nošihme ir ušštataka par galweno, un šapehž wišderigatee nošeedšibas apšaroščanáš ložekli ir soziales dabáš prewentiwee panehmeeni, turpretim šodam peešškirama šamehrà masa nošihme.

III.

Šššlaidrodama nošeedšibu ar zilweka šifiškam un pšičiškam anomalijam, antropologiškà škola ušškata šodu par šabeedribáš nodrošinasčanáš lihdselli pret bištameem elementeem un personigáš atbildibas wietà eewed šabeedriško. Šapehž ari šoda šmagumu wina noteiz ne pehž nošee gumu šmaguma, bet pehž pšicho-šifiškáš ismekleščanáš zelà noštaidrotáš nošeedšneeka soziales bištamibas pašahpeš un pehž wina rakštura. Nošeedšibas apšaroščanà humanitatei naw weetas. Augštakà rahša, pehž Lombroso wahrdeem, weenmehr apšpeešč šemako, un zihnà par augštako rahšáš interešču aištahweščanu pret šemakáš ušbrukumeem šchehlaštibai un lihdszeetibai naw weetas. Newajaga ruhpeteeš, šaka Ferri, par nošeedšneeku pašargáščanu no šmageem šodeem, bet par šabeedribáš glahbščanu no weenmehr augoščáš nošeedšibas. Zil-

wes ir tikai šabedribas molekula, šata Garofalo, tapeh3 naw jaruhpejas par wina teesibam, ja wina eksistenze apdraud šabedribas organismu. Lai šabedribu apšargatu no noseegumeem, antropologiskās školās peefriteji eeteiz istihrit to no noseedsneekem. Rā noderigako lihdselli wini eeteiz peemehrot wizeem šmageem eedsimteem noseedsneekem nahwes šodu. Raitigo šabedribas lozektu isnih3inatšanu šhi škola usfkata par mah3sligu islaši. Bes tam wehl eeteiz isfuhtiščanu us neapdsihwotām weetam pee darbeem waj ari us ihpaščām nelabojamo noseedsneeku kolonijam, kur laika garam peemehrotā, mihs3inatā weidā peelaiščama ari meefas šodu peemehrosčana, tā p. p. ap- leeschana ar aukstu uhdeni, elektriskās strahwas šiteeni u. t. t. Šo pasču šodu us nenoteiktu laiku, lihds islaboščanai, eeteiz ari masaf šwarigeem pa- raduma noseedsneekem, sagleem un blehscheem. Peh3 tam šeko semtopibas kolonijas, špaidu dardi un ihšlaira brihwibas šoda weetā — šaudejumu at- lihdsinatšana zेतuščam. Wehlaķee antropologiskās školās peefriteji naw wairs tiš bargi, tā šhiš školās dibinatajs un winas galwenee wadoni. Wini atšafas no nahwes šoda un ta weetā eeteiz netikai humanaku, bet peh3 winu domam ari dauds noderigaku lihdselli — bihs3amako noseedsneeku kastresčanu (Servier).¹⁾ Šho preekšlitumu aistahw wah3u kriminalištis Nāķe un at- rahda, tā noseedsneeku kastresčana ir weentahrsčatais un wišlehtatais ša- bedribas apšargasčanas lihdselliš. Winšch eeteiz peemehrot šho lihdselli wizeem šwehriģi zeetširdigeem noseedsneekem, noseedsneekem rezidiwisteem pret dšimumu tikumibu, epileptiķeem, garā wahjeem, kuri šho šawu šlimibu war nodot šaweem peznahjeem, un nelabojameem dšehrajeem. Wihreešči, kastrejami wezumā no 25 lihds 55 gadeem, bet šeeweetes tikai šewišķos is- nehnuma gadijumos. Lai raditu šchim jaunajam lihdselim ustizibu, Nāķe eeteiz to eewešt pakahpeniški un šah3t to peemehrot papreekšču zeetumos un šlimnizās un tikai peh3 tam brihwibā efošcheem noseedsneekem. Šhiš do- mas šinatnē naw weentukas. Peefriteji šchim wilinesčam un radikalam no- seedsibas apšarosčanas lihdselim radās ari Italiģā un Amerikā, kur šawā laikā špehra jau atteezigus šolus wina eeweščanai dšihwē. Projektu par epileptiķu, wajprahtigo un stuhrgalwigo rezidiwistu kastresčanu 1897. gadā pat eesneedla Miššigana ščtata parlamentam, bet tomehr nepeenehma.

Rā redšam, antropologi pilnigi ignore šoda etiško puši — noseedsneeku laboščanu un pašraudšināšanu, usfkata šodu par šabedribas zihnas lih- dselli pret šaitigeem elementeem un teesisko zihnu peelihdsina šisistai zihnai par eksistenzi. Apšarojot noseedsibu wini us noseedsneeku štatas tā us objektu, tā us lihdselli, ar šura palihdsibu šasneedsama šabedribas droššiba, un pilnigi ašmiršt zehlās Ranta domas, etišas pamata šifumu, tā zilweku nedrihs3t pašweh3st par lihdselli. Tapeh3 ari muhsu laikos eeteiķtee katego- rištee lihdselli tā no teesistā, šapat ari no moralištā weedokla naw peene-

1) Таганцевъ, Русск. угол. право, II. šehjums, 926. lpp.

mami. Bes tam, atmesdami objektivo wainiguma mehrogu — noseeguma smagumu, antropologi sozjalàs bihstamibas jehdseena noteikshanai neatstahj nekahda peeturas punkta. Pehz tahdam pasihmem tad to lai noteiz? Pehz psicho-fisisteem pehtijumeem. Tas ir tà, tà prof. Saganzewš par to issafàs: „peenahza, pamehrija un patahra“. Ne masat pareisi ir ari setoshee Saganzewa wahrdi par to paschu jautajumu: „leefot wainigà nodarijuma idejas weetà par sodamibas objektu konstatetu eedsimtu noseedsibu, fatrizinam zilwezes dahrgato prinzipu — nulla poena sine crimine, kas pee sinamas konsekwenzes dod eemeslu prasit nahwes sodu p. p. par publisku gailu zihnas sarihkoshanu, ja schi sporta zeenitajà parahdas eedsimts šepkawa.“¹⁾

Soziologistà skola sodu pamato ar šabeeidristàs kopdsihwes apfargašanas nepeezeschamibu. Wina šastano sodu ari ar etistam prasibam. Bes stuhrgalwigu profesjonalu noseedsneeku padarišanas par nekaitigeem un gadijuma noseedsneeku atbaidšanas Lists runà ari par kroniku laboshanu, kaut gan sem laboshanas winsch šaprot ne tikai moralisku, bet ari juridisku laboshanu, t. i. likumibas dsenuļu eepoteschanu ar atbaidšanas palihdsibu. Bes tam wehl schi skola prasa, lai sodu noteiz newis pehz noseedsiga nodarijuma ahrejàm šekam, bet galwenà kahrtà pehz noseedsigo teeksmju intensiwitates jeb noseedsneeka sozjalàs bihstamibas patahpes, tura ispauschas paštrahdatà noseegumà. Šà soziologi it tà pahrmet laipu starp klasifikàs un antropologistàs skolas mahzibam. Birmà noteiz sodu pehz nodarijuma ahrejàm šekam un subjekta eekšhejà wainiguma patahpes. Antropologi ahrejo noseeguma datu pilnigi ignore un noteiz sodu pehz nodaritaja noseedsiguma, pehz wina sozjalàs bihstamibas. Soziologi tàpat tà klasiki par sodamibas pamatu usftata noseedsigo nodarjumu, tikai winaš noteikshanà wini neaprobešojas ar noseeguma ahrejo datu ween, bet usftata par tàš pamatu nodaritaja gara stahwokka noseedsiguma patahpi jeb wina bihstamibu, turu noteiz newis ar psicho-fisisteem pehtijumeem, bet pehz katra atšewiščta noseeguma rakstura (kroniska waj epifodiska). No schi weedokka raugotees, wini prasa nowehrst tagadejàs sodu sistemas truhtumus — par daudš mihkštos sodus profesjonaleem noseedsneekem un par daudš smagos — eefahzejeem. Zil pareisa ir schi prasiba, to peerahda pate dsihwe. Wišos jaunatà laika sodu likumos kroniskeem noseedsneekem — rezidiwisteem, profesjonaleem un leekeshcheem sodus paaugstina. Muhsu sodu likumi aikalj tahdos gadijumos sodus stipri paaugstinat; tà eeflodstijumu pahrmahzibas namà war pagarinat no 3 lihds 8 gadeem un eeflodstijumu zेतumà — no 3 mehnescheem lihds 2 gadeem (Sodu lik. 64. un 67. pp.).

IV.

Utsihstot sozjalos apstahklus par galweneem noseedsibas zehloneem un usftatot sodu par razionalu teekstàs eefahrtas apšardšibas lihdselli, mehš

1) Таганцевъ, Русск. угол. право, II. šehjums, 943. Ipp.

tomehr nedrihkfiam pahrwehrt fodu par weenfahrfchu kriminalàs repressijas un personàs individualo ihpafchibu apfaroſchanaš lihdselki, tà to mahza Ferri. Sahds eefkats bij pareiſš, tamehr foda redseja atmakfu un galwenaš tahrta atbaidijumu. Bet tà ta ſchi aplamiba ir atmeſtia, tad fodam japee-
dalàs ari zihnà pret noſeedſibas galweneem zehloneem — ſozialeem apſtaht-
leem. Uri tagad walſiš ar foda palihdſibu darbojaš ſhini wirſeenà: wina
labo un pahraudſina noſeedſneekuš; iſglihto, apmahza amata un peeradina
winuš pee darba. Bet dſihwe ſhini finà eet wehl tahtlaf. Anglija un Ame-
rikà teeſaš naw wairš tikai fodiſchanaš waraš organi. Semida nonem no
azim ſatti, kura gadu ſimtenuš winu ir trauzejufe ſaſlatit apfuhdſetà mora-
liſko ſeju un noteikt tam fodu newiš ſwerot uſ abſtraktàs taiſnibaš ſwareem,
bet peemehrojoteeš ikdeeniſchlàs dſihweš praſibam. Un ja wina redſeš, ta
noſeedſibà zilweku ir gahſiš truhtumš waj nelaimiga kaiſliba, tà alkoholiš,
wina ne tiš daudš fodiš noſeedſneeku, tà uſſahſiš neſaudſigu zihnu pret
noſeedſibu radoſcheem apſtahtleem. Naw ſchaubu, ta jaunee zihnaš lihdselki
buhš leetderigali par wezajeem. Wehſture mahza, ta neſkatoteeš uſ wiſu
ſawu bardſibu, kriminalà repressija ir bijufe neſpehjiiga noſeedſibu iſnihadet.
Un taš ir pilnigi ſaprotami, jo wajaga zihniteeš newiš ar ſlimibaš paſihmem,
bet ar taš zehloneem.

Paeš gadu ſimteni, wehl wairaf zilweze attahlinaſeeš no ſaweem
ſentſcheem — alu eedſihwotajeem, winaš intelektualàs un moralikàs attih-
ſtibaš lihmeniš pazelſeeš wehl augſtat un winaš ſabeedriſtà dſihwe wehl
wairaf tuwoſeeš taiſnibaš un pateeſibaš idealam, tomehr noſeegumš neſudis.
Rà ſlimiba un nahwe naw pahrwaramaš un ir muhſchigaš, jo winu zehloni
ſlehpjaš organiſma dſihwibaš dabikloš apſtahtloš, tapat muhſchigš ir noſee-
gumš, jo ari ta zehloni ſlehpjaš normalaš ſabeedriſkaš dſihweš apſtahtloš.
War iſpehtit wiſaš ſlimibaš, war atraſt to zehlonoš un pat ſekmigi ar teem
zihniteeš, bet pawiſam toš nowehrt naw eeſpehjamš. Gluſchi taš patš
ſakamš par noſeegumu. Papildinaſeeš un humanitarifeſeeš ta apfaroſchanaš
lihdselki, iſſudiš aſinainàš eſſekuzijaš un katordſneeku waſchaš, bet noſeegumš
palikš, jo taš reiſe ar zilwezi ir dſimiš un reiſe ar to ari mirš.

U. Ugrjumowš.

Leezineeku leezibas no psihologiska weedoka.

Ra iffatras teefas, iffatra teefnescha pirmais un galwena is ufdewums ir atrast pateesibu un pee tam ne formelu, bet ihstu pateesibu, fastanoschu ar ifweenam peemihofcho taifnibas fajuhtu, par to diwu domu naw un newar buht, bet ta fcho pateesibu mellet un tahdus lihdselkus isleetot, lai winu ari teefcham atrastu, par to daschados laifos ir waldijuschas daschadas domas un pat wehl tagad pastahw schini jautajuma daschadi eeffati.

Senatne, ta mahza kriminalprozefa wehsture, teefnesis usskattija par galweno lihdselli, atrast pateesibu iffatra konkretu gadijuma, fawu personigo, eeffeje pahrliezibu, nenemot wehra gandrihs nelahdus objektiwus peerahdijumus.

Widus laifos, turpretim, teefnescha eeffeje pahrlieziba teef pawifam atmesita un teefnescha ufdewums pastahw weenigi wina ahreja rihziba, — konstatet ordaliju resultatus un pasludinat „Deewa spreedumu“ (Dei iudicium, Gottesurteil), kuresch teef usskattis par galweno faktoru kriminalprozefa. Wehlat, sem Kristus mahzibas eefpada schi feodalu laifmeta teefaschanas kahrtiba pamafam pahreet us leezineeku leezibam, wispirms us pascha apfuhdseta leezibu — wina atfihfchanos, tura tifa usskattita par wisdrofchato peerahdijumu pasaulu. Lai panahftu atfihfchanos, tifa eewesita un plaschos apmehros praktiketa apfuhdseto spihdsinafchana un tahda kahrtu katram spreedumam par pamatu bija newis teefnescha eeffeje pahrlieziba, dibinata us daschadeem peerahdijumeem, bet apfuhdseta fifiska isturiba.

Bet lihds ar wispahrigo zilwezes progresu, mainas ari schi inkwistoriska teefaschanas kahrtiba: papreefchu spihdsinafchana teef reguleta un stipri fashaurinata, bet wehlat ta pawifam issuhd, fawu weetu atstahdama formelem, eepreefch noteifteem peerahdijumeem, t. i. tahdeem, kuru swars un nosihme jau eepreefch lifuma noteikti, bet nebuht neattarajas no teefnescha brihwias nowehrteschanas pehz wina eeffeje pahrliezibas; ta tad schai kriminalprozefa stadija teefnescha eeffeje pahrlieziba nedrihft brihwi isteiktees, — ta ir leela mehru faiftita ar lifuma noteikumeem.

Bet ta tas ilgi nepaleef. Mas pa masam nem wirsroku un galigi eefaknojias muhsu laifos walboschais usskats, ta teefnescha eeffeje pahrliezibai wajaga brihwi isteiktees, pehz fawas firdsapfinaf apfwerot iffatra peerahdijuma eeffeje wehrtibu, jo tifai tahdu zetu ejot teefnesis war atrast pateesibu un war spreesit taifnu spreedumu.

Bet ja nu mehsh par teefnescha darbibas smaguma punktu usskatam daschado peerahdijumu nowehrteschanu, tad pats par sewi faprotams la,

wiſpirmâ lahrta mums jaraugas uf to, lai ſchee peerahdijumi buhtu ihſti, newiltoti un lai winu pirmawots buhtu ſkaidrâ un neapſchaubams. Un par to ari teef gahdatâ. Litums jo ſihfi noſata, kaâ jaewehro, lai peerahdijumi nahlu teefas preelſchâ tihrà weidâ, newiltoti, un lai winu ihſteniba nebuhtu apſchaubama. Bet tâ fa no wiſeem warbuhtejeem peerahdijumeem par galweno un ſwarigako teef atſihtas leezineefu leezibas, jo tam pa leelakai dakai ikkatrâ leelâ peefriht iſſchiroſchâ noſihme pee teefneſcha pahrlleezibas radiſchanaâ, tad ar ſewiſchku ruhpihu teef gahdatâ par to, lai teefneſim buhtu eefpehja pahrlleezinatees ikkatrâ konkretâ gadijumâ par ſcha peerahdijuma ihſtenibu un wina eefſchejo wehrtibu.

Lai to panahktu, tad wiſpirms ir jaruhpejaâ par to, lai apſtahkti, kahdos noteef leezibas nodofchana, neraditu ne maſako aiſdomu par leezibas wiltofchane waj tââ „iſſpeefchane“.

Lai gan tagadejâ teefu eefahrta un teefafchanaâ lahrtiba pilnigi iſſlehdji jebkuru fiſiftu patwaribu pret leezineefum, tad totees pehdejo pſchiffa eefpaidofchana un pſchiffa patwariba pret teem ir pilnigi eefpehjana un pee tam wiſdaſchadafos weidos.

Ra leezineefu leezibas leelâ mehrâ atkarajaâ no nopratinamâ patreifejâ gara ſtahwofla, par to mehâ wehl tahtaf runaſim, bet ſche eâ grihu aſſihmet tilai to, fa ari pee tagad paſtahwoſchââ teefu eefahrtaâ ir pilnigi eefpehjanaâ mahſfligi groſit nopratinamo leezineefu gara ſtahwofli un zaur to ſinamâ mehrâ groſti ari leezibas. Taâ panahkams pirmahri zaur draudeem un ſolijumeem un otrahri zaur eedwehſmi. Lai taâ nenotiku, tad pee leezineefu nopratinafchanaâ ir ſtingri jaewehro tee paſchi noteikumi, kahduâ litums pee wiſam kulturaâ tautam uſſtahda atteezibâ uf apjuhdfetâ nopratinafchane, t. i., nopratinamaâ nedrihſti tilt pſchiffi eefpaidotâ.

Bet ar to ween wehl wiſâ naw panahktâ, ja mums iſdodââ aiſſargat leezineefu no nopratinataja eefpaidofchanaâ, — paſchâ leezineelâ war peemift tahdi elementi, furi to pamudina neiſteift pateefibu, bet to ſadukot, waj ari pawifam noleegt.

Lai pehâ eefpehjaâ nowehrſtu ſchahduâ warbuhtejuâ gadijumuâ, litums uſſkatta weſelu rindu perſonu, kuraâ teef atſwabinataâ no leezibas doſchanaâ; pee tahdam peeder wiſi tee, kaâ leezibu nododot, waretu nonahkt ſinamâ preteſchibâ jeb konſiltâ ar ſawam radneezibas, draudſibaâ un naida juhtam, waj ari ar ſaweem deeneſta un ſabeedriſteem peenahktumeem. Pehâ tam, kad ſchahdaâ perſonaâ ir iſſlehgtaâ no leezineefu widuâ, litums tai paſchâ noluhkâ, t. i., nowehrſt nepateefas un garantet pateefas leezibas nodofchane, wiſuâ pahrejâ leezineefuâ peelaiſch pee leezibas nodofchanaâ tilai pehâ tam, kad tee ir dewuſchi ſwinigu ſwehreſta ſolijumu, leezinat tilai pateefibu.

Bet neſtatotees uf wiſeem ſcheem eepreelſchejeem aiſſargu lihdfekteem, leezineefu leezibas, pee tagad paſtahwoſchââ leezineefu nopratinafchanaâ lahrtibaâ, tâ ari pehâ ſawaâ huhtibaâ, newar tilt uſſkattitaâ par neapſchaubamam.

Par eemeſtu tam, ta jau minejam, ir patš leezineefš, jeb labaki fakot, wina ſiſſiſtā un pſiſiſtā organifaizija.

Iſſatrai leezibai par pamatu ir leezineefa atminas ſpehjaš, kuraš reproduzē un zeļ gairmā agrafos pahrđſihwojumuš, wiſu to, uſ ko ſawā laifā bij wehrſta leezineefa uſmaniba. Bet zif wahja un nepilniga ir muhſu uſ-uſmaniba un tapat ari atmina, to mums mahza pſiſhologija. Pee tam uſmaniba neſeef wehrſta uſ wiſu to, kaš wehlaſ buhtu jaatminas leezineefam, bet atmina atkal neuglabā pilnā mehrā pat ta, uſ ko ir bijuſi wehrſta uſmaniba. Šho apſtahlku dehl muhſu atmina naw ſpehjiġa reproduzet pilnigi nepahrtrauktu ſinamu pahrđſihwojumu wirkni; beefſhi ween ifrahdaš, ka no ſhiš wirkneš ir iſſudufſhaš daudſaš un daſhadaš ſaſtahwadaš un winā ir redſamaš it ta tufſhaš weetaš. Uſpildit ſhiš tufſhaš weetaš un rekonſtruet reiſ pahrđſihwoto wiſā pilnibā teezaš atmina, bet ſho teefſmju rezultatš ir taš, ka reproduzetajoš un rekonſtruetajoš pahrđſihwojumuš glufſhi neapſinigi eefogaš iſdomajumš, noteef paſhpeewiſhjana. No ſazitā ir redſamaš, ka iſſatrá leezineefa leezibā, ta ſinamu pahrđſihwojumu reproduzija, ir atrodami daſhadi truhtumi, kuri pee tam eeweefhaš leezibā, ne tiſai pret leezineefa gribu, bet tam pilnigi neapſinoteeš. Iſpehtit ſhoš truhtumuš un wina zehlonuš un atraſt zelu to nowehrſhanai, — taš ir galwenām kahtam pſiſhologijaš uſdewumš un, ta mehš tahtaſ redſeſim, pſiſhologija ſhai ſinā ir jau daudš ko darijuſi.

Lihđſ ſhim leelaiš lauſhu wairumš ir tai pahrleezibā, ka ja leezineefš nodod ſawu leezibu apſinigi un, ta fakot, ar wiſu ſirdi, tad ſhi leeziba ir uſſatama par agrakā pahrđſihwojuma pareiſu reproduziju, bet ja apſinigi nodotā leeziba, to pahrbaudot, ifrahdaš par nepateefu, tad ſhahdā gadijumā ir jaatſiht launš eepreeſhjeiš nodomš waj wiſmaš pawirſhiba, kuri pelna likumigu fodu. Bet ſhahda wiſpahriga pahrleeziba newar tiſt aſſhta par pareiſu un ſiniba to ſtipri ween eeroheſho, uſſtahdidama ſekofhaš tehſeš:

1) Leezineefš war nodot nepateefu leezibu pilnigi netihſhi un neapſinadameeš, buhdamaš tai pahrleezibā, ka leezina iſtu pateefibu un atraſdameeš pee tam pilnigi normalā pſiſiſtā ſtahwollu un 2) par pamatu neapſinigi un netihſhi nodotai nepateefai leezibai war buht ari leezineefa patologiſkaiš gara ſtahwollis. Ja ſhiš tehſeš ifrahdituš par dibinatām, tad patš par ſewi ſaprotamaš, ka leezineefu leezibaš, pee tagad paſtahwofhaš leezineefu nopratinafhanaš kahtibaš, ſaudetu daudš no ſawaš lihđſſhinejaš noſihmeš. Ar ſho jautajumu noſtaidrofhanu pehdejoš gadu deſmituš nodarbojaš ta eſperimentalā ta ari kriminalpſiſhologija, un zif daudš ſhai ſinā ir panahktš, to noſtaidrot ir tahtafo rindiku noluhſš.

Stahjoteeš klat pee leezineefu leezibu iſpehtifhanaš un nowehrteſhanaš no ſiniſtā weedofka, mums wiſpirmš ir jaaiſrahda, ka iſſatra leezineefa leeziba ſtahw atkaribā no 3 faktoreem: 1) no ta preeſhmeta jeb objeſta, par kuru teef nodota ſinama leeziba; 2) no teem ahrejeem: apſtahkteem jeb no ta

gara stahwofla, no tās wispahrigās pšchiffās noflanaš, taħdā atrašdamees leezineeš ir wispirms nogidiš finamu preefšmetu waj finamu gabijamu un tad to pee leezibas došchanas reproduzejiš un 3) no pašča leezineeka individualitates.¹⁾

Upštatifim šchos trihš faktorūs katru atšewišči.

I. Leezineeku leezibu objektš. Wiša ahrejās un eefščejas pašaules preefšmetu un parahdibu bešgala leelā daščađiba, wišš tas, to mehš špehjam nogift un isprašt jeb šajehgt, wišš tas war buht par objektu leezineeku leezibam.

Rā mahža pšchologija, tad muhšu nogeedas, muhšu noflahrtumi atkarajas ne tīfai no nogeedamo preefšmetu ihpašhibam, bet ari no muhšu apšinas šatura, kaš redšams starp zitu no ta, ka weenš un tas patš preefšmetš daščađu peršonu apšinā issauz daščađuš preefšštatus. Pamotojotees uš šazitā, mehš drošči waram teift, ka weenš un tas patš zilwekš nešpeh ar weenadām šelmem nogift daščađuš preefšmetuš un parahdibaš, bet gan daščuš no teem tas nogidiš jeb uštwers pilnigaf, nešā pahrejos, atkaribā no ta, waj wina apšinas šaturš ir wairaf waj mašaf peemehrotš finama preefšmeta waj parahdibaš uštwerschanai. Gewehrojt šazito, mehš nešad newaram prašt no finama leezineeka, lai tas par daščadeem šakteem, kuruš tas ir weenadā mehrā nowehrojiš, dotu weenadi išmelošču atšildi, jo wina apšinas šaturš nešad newar buht weenadi peemehrotš un noderigš daščāđu preefšmetu un šaktu uštwerschanai.

Runajot par leezineeku leezibu objektu, wehl jaatšihmē, ka ir taħdi preefšmeti un taħdaš parahdibaš, kuraš muhšu atmina špeh peeteelošči ušglabat un atweidinat tīfai tad, ja mehš winaš uštweram ar eepreefščeju nobomu, wehlat tās atminetees, bet ir ari taħdaš nogeedas, kuraš peemihš teekšme automatifki parahditees muhšu atminā.²⁾

II. Ahrejēe apšahkli, taħdoš noteef preefšmetu un parahdibu nogiščana un nogeedu atweidinaščana.

Pee leezineeku leezibu nowehrteščanaš jo šewišči wehrā janem tas stahwoflis, taħdā atrašdamees leezineeš ir finamuš šaktuš jeb gabijumuš nogidiš un wehlat,³⁾ pee leezibas došchanas ir šawas nogeedas reproduzejiš. Leezineeka gara stahwoflis jeb dwehšeles noflana, šchos diwoš momentoš war buht loti daščada un stahw atkaribā no šinameem ahrejeem apšahkleem. Starp šcheem pehdejeem ir atšihmejami it šewišči: 1) daščadi ašektī, tā bailes, dušmas, beħdaš, preeki, šajušma u. t. t., kuru eepaidš nereti loti štipri trauzē indiwiđa objektīwu nowehroščanu, tā ar laupa tam eeprehju meerigi un apšinigi nodot šawu leezibu; pee tam jaatšihmē, ka šem ašektā

¹⁾ L. W. Stern. Zur Psychologie der Aussage. Experimentelle Untersuchungen über Erinnerungstrenne. Berlin. 1902.

²⁾ Ibid.

eespaida leezineekš war pilnigi šagrosit šawu pahršihwojumu reprodukciju, patš ta nemaš neapšinadameš.

2) Ne masaku eespaidu, ša afektš us leezineeku leezibam war darit ari eedwehšme. Runajot par eedwehšmi, parasti tai peefškir it ša patologifku nošrahšu, šahdot to atkaribā no indiwida patologifšā gara šahwoška, bet šahhš usštatš ir pilnigi nedibinatš, jo, ša rahda peedšihwojumi un ešperimentš, tad eedwehšme war darit loti leelu eespaidu ari us zilweku, furšch atrodaš pilnigi normalā gara šahwoški un šura pšchifa ir pilnigi wešela; ¹⁾ tadehš pee leezineeku leezibu išpehtifšchanas un winu nowehrtešchanas išktrā šonkretā gadijumā no leela šwara ir nošaidrot, waj leezineekš naw bijš ša šinama gadijuma uštweršchanas momentā, ša ari atteezīgāš leezibas nodošchanas brihdi sem eedwehšmeš eespaida.

Ra eedwehšme špehlē šinamu lomu jau pee nogifšchanas, taš redšams štarp zitu no ta fakta, ša mehš ar autoritatiwu pahrleezināšchanu ween waram šinama indiwida apšinā radit tahdaš waj zitadaš šajuhtas nogifšchanu. Lai atžerameš tišai plašchi pašifštamo ešperimentu — zaur eedwehšmi radit ošchāš šajuhtu. Šho ešperimentu parasti išdara tā: auditorijaš preešchā ešperimentatorš nolēk šakonu ar šchlidrumu (uhdeni), paštahštidadš, ša pehdejim peemiht loti štipra šmaršcha; tad winšch ušaižina klahtefošchos buht ušmanigeem, atforē šakonu un luhdš išktrū, to momentu, tad šajutiš šmaršchu, ašifmet ar rolaš pazelšchanu. Ešperimenta rezultatš arweenu ir taš, ša šinamš daudšumš klahtefošcho pazel rolaš, kaš škadri peerahda eedwehšmeš špehju radit apšinā šinamu nogeedu beš atteeziga fairinajuma. Bet šewiškli interešanti ir nowehrot, žif leelu un dašchadu eespaidu atštahj eedwehšme us leezineeku leezibas nodošchanas brihdi. Še wišpirms mums ir ja ašrahda us štarpibu, šahda paštahw štarp brihwi nodotu leezibu un leezibu, šura nodota pee nopratinašchanas ša atbilde us preešchā likteem jautajumeem. Šternš, išdaridadš atteeziguš ešperimentuš, nahš pee šlehdeena, ša leezibāš, šuraš teek nodotaš ihš pehž šinamu faktu jeb parahdibu nogifšchanas, ša brihws pahršihwotā atštahštijumš, ir atrodamaš šluhdaš 5% apmehra, bet taiš leezibāš, šuraš teek nodotaš pee nopratinašchanas, ša atbilde us preešchā likteem jautajumeem, šluhdaš peeaug lihdi 30%, pee tam jaatšimē, ša pehdejā gadijumā $\frac{1}{4}$ no wišam atbildem šatur šewi leezibas par tahdeem preešchmeteem, šahdi ešperimentešamam peršonam nemaš netika preešchā želti. Šho faktu Šternš iškaidro weenigi zaur eedwehšmi, šura ešot bijuš pašlehta nopratinameem preešchā liktoš jautajumoš. Ša tad išrahdaš, ša nopratinašchana uštrauj leezineeka atminai leeku, newehšlamu darbu un traužē leelakā waj mašakā mehra atweidinašchanas prozešu.

Pee tahda pašcha šlehdeena nahš ari Binē, ²⁾ furšch pehtidamš behrnu

¹⁾ Binet. La suggestibilité. Paris, 1900, un Ņ. Štern. Zur Psychologie der Ausſage.

²⁾ Binet. La suggestibilité. Ppp. 244.

atminas spehju, ir nowehrojīs, ka behrnu leezibās, nobotās pee wīnu nopratinafšanas, kluhdas grosas no 27—62⁰/_o. Wispahrigi jafaka, ka pee nopratinafšanas teefas sahlē eedwehfme beefchi ween spehlē loti leelu lomū. Pee tam pehz Sterna nowehrojumeem, tās leezibaš, kuras teef nobotas pee nopratinafšanas tā atbildes uf preefchā litteem jautajumeem, fatur fēwi 5¹/₂ reif wairaf kluhdu, nefā tās, kuras leezineeki nodod tā brihwu pahrdstiwotā atstahstijumu. Wispahrigi Sterns¹⁾ uf fawu pehtijumu pamata nahf pee flehdseena, ka ideala jautajuma, t. i. tahda, kurfch fēwi neslehpstu eedwehfmes, nemas naw, pee tam jautajuma eedwehfmes spehks atkarajas no tahdas jeb zitadas wina gramatistās waj logistās formas.

Ulteezibā uf eedwehfmi Sterns pawifam iffchir fefchus jautajumu tipus:

1. Wisnewainigakais eedwehfmes finā ir glufchi weentahrfchs jautajums, kurfch sahlas ar wahrdeem: kur, kad, kapehz, kurfch, kahds u. t. t. „Kahdā krahfā bij uswalks?“

2. Jautajums pehz iswehles: ja waj ne, „waj notikuma weetā bij funs?“ Jautatajs fche neiffaka fawu domu, bet leef brihwi atbildet — ja waj ne. Somehr fchini jautajumā jau flehpjas finama eedwehfme: leezineefam teef aifrahdits uf tahdu faktu, kura lihds jautajumam, warbuht, nemas nebija wina atminā; un tahdā fahrtā fchai jautajuma newainigajā isteikfmes weidā jau ir apflehpsta eedwehfme dot positifu atbildi.

3. Jautajums „aut, aut“, kurfch fēwi fatur jau finamu atbildes eero- befchojumu. „Waj uswalks bija farkans, waj sils?“ Čhini jautajumā eedwehfme ir pastiprinata un iswehles brihwiba ir atstahda dauds masaka, nefā eepreefchejā jautajumā, jo eedwehfstas teef domas, ka wifas zitas krahfas ir isflehgtaš; lai leezineeks uf fchahdu jautajumu waretu atbildet: ne farkans un ne sils, bet melns, — preefch ta ir wajadfiga finama patstahwiba, kuras loti daudseem truhfst; turpretim uf jautajumu: „kahdā krahfā bij uswalks“, daschi, warbuht, atbildetu — „melnā krahfā“.

4. Jautajums, kurfch prafa noteiktas atbildes — positifas waj negatiwas: „waj notikuma weetā nebij funa?“ jeb: „notikuma weetā tal nebij funa?“ Čhe, tā redsamā, sahkas pilniga eedwehfme.

5. Jautajums, kurfch pats par fēwi jau fatur fēwi noteiktas jautataja domas, noteiktu pahrlēezibu. Nemfim jautajumu: „Kahdas krahfas uswalkā bij gehrbufees feeweete?“ Peenemfim tagad, ka leezineeks lihds fchahdam jautajumam naw ne wahrda minejis par feeweeti; tā tad jadomā, ka jautatajs ne tikai pats ir pahrlēezinats par feeweetes efamibu, bet ir taniš domas, ka ari leezineeks ir finajis par feeweetes efamibu.

Čefpaids, kurfch zelas zaur fchahda jautajuma eedwehfmi, war buht daschads.

Ja feeweete ir teefcham bijuft no leezineeka nowehrotajā gadijumā un

¹⁾ L. Stern. Zur Psych. d. Aussage. St. nob.: Die Aussage als geistige Leistung und als Verhörprodukt.

leezineekš to atminas, tad ņahdā weidā uņņahdits jautajums naw bihstams un leetai nekaitēs, bet ja leezineekš to neatminas, tad ņahdš jautajums ir faitiģš leetai, jo winšĉ rada eedwehšmi, beš kuras leezineekš ņawā leezibā nebuhtu nemas aifrahdiģš uņ eedwehšmeto preeņņmetu (ņeweeti).

Bet wehl faitiģaģš preeņņ leetas war buht nopratinasĉanas rezultats, ja preeņņā zeltais jautajums groņas ap preeņņmetu waj ņaktu, kura ihņtenibā naw biģš. Tā, peemehram, ja jautajums: „tahdas krahtas zepure bij ņeweetei galwā“, neņaņkan ar faitiģko ihņtenibu, tadehl ka zepures nemas naw biģš, tad ari atbilde uņ jautajumu buhš pa leelakai dalai neņņaidra, waj nepareisa, jo nepareiģi uņņahdits jautajums rada ari nepareisu atbildi.

6. Jautajums ar ņekam. Kaš ņata A, tam jaņata ari B. Ja leezineekš uņ jautajumu: „Waj notikuma weeta bij ari ņeweete?“ atbildēs apņitprinōģi, ar ja, tad winam buhš jaatbild ari uņ tahtakeem jautajumeem atteezibā uņ ņeweeti. Bet ja nu ņeweetes nemas naw biģš? Ur wahrdu ņatot, atkaribā no ņawa ņatura un iņteikmes weida, jautajums, tā eedwehšmes lihdselkš, war darit uņ nopratinamo leezineeku wiņdasĉadato eēņaidu; no pilnigi nenōģimigeem ņĉai ņinā, tee iņwehņĉas dasĉreis par ņaidu lihdselkeem preeņņ tahdas waj zitadas atbildēs iņdabuņĉanas no nopratinamā leezineeka, pehdejam pilnigi to neapņnoteēs. — Ne maņaku eēņaidu tā aņekš un eedwehšme uņ leezineekeem atņahj ari dasĉi ziti ahrejee apņahkli. Tā, leezineeka eepaņĆĉanāģš pirms leezibas nodōģanas ar zitu leezineeku leezibam, tahdā waj zitadā zeld, ņtipri ween ņpehj trauzet wina teeņĉo pahrđņiwojumu reproduzeĉanu un beēģi ween zitu leezibas iņstumj no leezineeka atminas wina perņonigos pahrđņiwojumus. Pihđģigu eēņaidu uņ leezineeku nereti atņahj ari atteezigi laikraņtu ņinojumi un ņabeedribā zirkulejoģĉas baumas, bet nereti par zehloni nepareisai leezibas nodōģanai iņrahdas ari paņĉa leezineeka politiskee un religiskee aiņņreedumi.

Behdigi mums wehl jaifrahda, ka manamu eēņaidu uņ leezineeku leezibam war atņahj ari tas laika ņprihdiģš, kurģĉ atdala leezibas nodōģanas momentu no atteezigiģā notikuma nowehroģĉanas momenta. Jo garatš ņĉiģš laika ņprihdiģš, jo wairak ņaktu iņņuhd no atminas un jo ņtipraf paleelinas leezineeku ņuhdiģĉanāģš. Tā, no atteezigeem Sterna¹⁾ eņņperimenteem redņams, ka leezineeka ņuhdiģĉanāģš ar laiku top arweenu leelata, wiņmas no ņĉĉuma ta pawairoģas iņdeenas par $\frac{1}{3}$ o/o.

III. Leezibas ņubjektš — leezineekš. Ķĉkatras leezibas galwenais, noteizoģĉaiģš faktors ir tomehr patš leezibas deweģš, patš leezineekš, jo leeziba ir wina pņĉiģņkšas darbības teeņģš produktš.

Kaugoteģš no pņĉiģoloģiģlā weedokla, ņinama leeziba naw neņas zitš, tā leezineeka atminas par wina agrakeem pahrđņiwojumeem, kuri uņglabaģuņĉees leezineeka apņinā, wina atminas arĉiwā, un leezibas nodōģanas

¹⁾ V. Stern. Zur Psych. d. Ausf., Ipp. 19.

brihdi teef reproduzeti jeb atweidinati; tadehl, stahjotees flaht pee leezineeku leezibu shtafas pehtifchanas, mums jaisfchir un wehrâ janem trihs atfe-wifchfi leezineeka apfinas stahwolkt, ar fureem zeefchi faiftita itweena leeziba.

1) Pirmais no fcheem stahwolkeem ir tas, tahdu eenem leezineeka apfina tani momentâ, tad wirich, nowehrojot finamu faktu waj parahdibu, finamu notikumu, uftwer jeb nogeed to. Tiflihdj fchis nogifchanas momentis ir beidfees, eestahjas 2) irs apfinas stahwolktis, tad leezineeka atminâ glabajas nowehroto faktu un parahdibu nogeedas jeb tehli, jeb, ar weenu wahrdu fakot, finams pfichifks pahrdifhwojumâ. Schis otrais apfinas stahwolktis ir arweenu wisgarakais laika finâ, jo welkas lihds leezibas nodofchanas momentam. 3) Drefchais un beidsamais leezineeka apfinas stahwolktis, fufch mums wehrâ janem, ir tas, tahdu eenem wina apfina leezibas nodofchanas momentâ, t. i., tai momentâ, tad leezineeks reif pahrdifhwoto, reif nogifto faktu jeb parahdibu reproduze jeb atweidina.

Râ tuhlt redsefim, leezineeku kluhdifchanas, leezibu nepareifiba, nepilniba un nenoteiktiba war stahwet fakarâ ar ifkatru no nupat mineteem trijeem leezineeka apfinas stahwolkeem.

Râ mahza pfichologija, tad muhfu atminu objektis, — tâ tad ari leezineeku leezibu objektis, — naw wis ahrejâ ihsteniba, bet muhfu apfinas stahwolktis, tahds tas ir fchis ahrejâs ihstenibas nogifchanas brihdi; mehâ atminamees newis to, kas ihstenibâ notifikas, bet to, fo mehâ nogidam, notifikho nowehrojot: tâ tad muhfu atminas materials naw wis objektimâ ihsteniba, bet fchis ihstenibas muhfu preefchstats.

Pats par fewi faprotams, ka ja muhfu finama nogeeda pilnigi nefakritis ar fchis nogeedas realo objektu, tad ari fchis nogeedas reprodukfzija nefakritis ar to, jeb weenfahrfchi runajot, tad ari muhfu atminas par fcho realo objektu nefakritis ar pehdejo.

No fazitâ redsams, ka muhfu atminu nepilnibas, nenoteiktibas un zitu truhumu zehloni ir mellejami wispirms atteezigo nogeedu nepilnibâ, jeb ar ziteem wahrdeem runajot, muhfu atminas par finamu notikumum tikai tad war buht pilnigas un pareifas, ja mehâ fcho notikumum buhfim pilnigi un pareifi uftwehrufchi jeb nogidufchi. Un tâ tas ari pastahwigi mehds buht.

Ra muhfu nogeedas ir daudsreif loti nepilnigas un naw uffkatamas par pareifu notifikchâ atspogufojumum, to mehâ beeschi ween pafchi fajuhnam un apfinaamees. Lai tikai atzeramees, fo mehâ pahrdifhwojam, atrafdamees kaut-tahdâ leelâ ifstahdê, mufejà waj tamlihdsfigâ weetâ. No wifa redsetâ un nowehrotâ muhfu atminâ paleef loti nefkaidras, bahlas un nepilnigas nogeedas, jo mehâ neefam fpehjigi konzentret fawu usmanibu uf reifes uf wairafeem preefchmeteem un parahdibam.

Bet tas naw wehl wis, kas padara muhfu nogeedas, muhfu no-fkahrtumus par zehloni wehlfam kluhdam, tahdas neifbehgami rodas pee nogeedu reproduzfchanas jeb atweidinafchanas, tâ tad ari pee leezibu nodo-

ſchanaſ. Rà muhſu paſchnowehroſchana mums rahda, tad mehſ pee daſchadu preekſchmetu un parahdibu nowehroſchanaſ reti kad apmeerinameeſ ar ween-
 fahrſchu redſetà un dſirdetà nogiſchanau jeb uſtwerſchanau, bet mehſ teezameeſ
 redſeto un dſirdeto iſpraſt un tà waj zitadi, faſkana ar muhſu apſinaſ ſaturu,
 to apgaiſmot. Zaur to tad muhſu atminà eeſpeeſchaſ, lai tur uſglabatoſ,
 newiſ faila atſewiſchku eeſpaidu wirkne, bet gan no muhſu apſinaſ gaiſmaſ
 apgaiſmoti tehli un preekſchſtati. Ur wahrdu ſaſot, muhſu apſinà no mums
 nowehrota un nogiſtà realà iſſteniba teeſ pahrweidota, pirms ta gulſtaſ
 muhſu atminà: muhſu intelektiſ to apgaiſmo, apweeno un „apgaro“ faſkana
 ar muhſu apſinaſ ſaturu, t. i. faſkana ar muhſu prahta eſoſchàm idejam un
 peeredſejumeem, pee lam no mums nepilnigi nogiſtee tehli un preekſchſtati
 nonahſ muhſu atminaſ arſiwà jau ſtipri ween pahrweidoti, papildinati un
 „iſlaboti“ no muhſu radoſchàſ domàſ un radoſchàſ fantaſijaſ; pee tam
 ſchee muhſu deſektiwo nogeedu „iſlabojumi“ tiſ zeeſchi ſakuhſt ar paſchàm
 deſektiwajàm nogeedam, ka naw ne maſakàſ eeſpehjaſ atſchirt ſchiſ pehdejaſ
 no pahrweidotajàm, „iſlabotajàm“ nogeedam.

Un jo neſſaidraſta un nepilnigata ir ſahda nogeeda waj weſela nogeedu
 wirkne, jo intenſiwaſaſ ir muhſu beſapſinaſ teekſmeſ, nowehrſt ſcho nogeedu
 deſektuſ un peedot tà m ſinamu noteiktibu. Par eemeſlu ſchai nupat aprah-
 ditai muhſu nogeedu nepilnibai un neſſaidribai, tà mehſ to jau redſejàm,
 runadami par leezineeku leezibu objektu, ir jaatſiſt, wiſpirmſ, paſchi noweh-
 rojamee objektu: ja tee ir loti plaſchi telpaſ ſinà un pee tam wehl ſtipri
 komplizeti, tad ſchahdu objektu uſtwerſchana jeb nogiſchana arweenu buhſ
 loti apgruhtinata un muhſu nogeedaſ, ſalihdſinot ar nowehrotajeem objekteem,
 buhſ nepilnigaſ un mehſ winàſ newareſim uſſtatit par redſetà un dſirdetà
 pareiſu atſpogulojumu. Bet ja nu wehl ſchahdu gruhti uſtweramu preekſch-
 metu un parahdibu nowehroſchana welkaſ tiſtai iſhu brihdi, tà taſ beeſchi
 ween mehdi buht praktiſtà dſihwè, tad, patſ par ſewi ſaprotamſ, ka ſchahda
 gadijumà muhſu „nowehrojumi“ buhſ nepilnigi, muhſu nogeedaſ pehz ſawa
 ſatura nebuhſ identiſkaſ ar atteezigeem preekſchmeteem un parahdibam. Pee
 ſajità wehl japeeſtimè, ka nogiſchanaſ prozeſà leelu lom u ſpehlè ari noweh-
 rojamo objektu intenſiwiſtate, winu ſpilgtumſ un aſumſ. Notikumſ, kurſch
 noriſinaſ gaiſchà deenà, arweenu tiſ pilnigat uſtwerſt netà tahdſ, kurſch
 noriſinaſ naſtiſ tumſà waj waſara frehſlà, kad muhſu fantaſija, eeroſinata no
 neſſaidrajaſ: tumſaſ ehnam, neapſinigi auſch ſawuſ tehluſ un jauz toſ ar
 iſſtenibu.

Bet galwenaſ zehloniſ muhſu nogeedu nepilnibai un neſſaidribai ir
 mellejamaſ muhſu gara ihpaſchibàſ, muhſu piſcheſ indiwiſdualajaſ ſawadibàſ.

Par paſtahwigo un galweno faktor u iſkatrà nogiſchanaſ prozeſà ir
 uſſtatama ta nowehroſchanaſ ſpehja jeb, labaki ſaſot, ta uſmaniba, ar ſahdu
 mehſ apluhlojam ſinamu objektu waj ſinamu notikum u to regiſtrejam

fawâ apfinâ. Schi nowehroschanas spehja, schi usmaniba pee daschadeem zilwekeem ir loti daschada.

No psichologijas mehš sinam, ka bej usmanibas nebuhtu neweenas nogeedas, neweenas atsinas un idejas. Kam wahja usmaniba, tam nogeedas un idejas wahji gulstas atminâ un drihfi ween no tās isgaisi, bet kam speh-ziga un konzentreta usmaniba, tam wišs ušwertais jeb nogistais dšiti eespeesčas atminâ. Un tas ir šaprotami, jo usmaniba ir ta muhsu psiches spehja, kura nostahda nowehrojamo preekschmetu waj parahdibu apsinas wisgaischakâ zentrâ, kur wisgaischaf spihd apsinas faule, kur wiswairaf psichistâs energijas. Samdeht ari usmaniba ir weens no galwenakeem atminas likumeem un noteikumeem.

Un pilnigâ šastanâ ar nupat šazito ari šaktišti norišinas muhsu nogišchanas jeb uštwerschanas prozefs. It brihdi uš muhsu manas jeb juhtu organeem dara eespaidu milligs daudsums ahrejo parahdibu un preekschmetu, radidami muhsu apsinâ daudš un daschadu šajuhtu, bet muhsu garš šcho eespaidu leelo waitumu, kurfch, tâ šafot, lauschas muhsu psichê, it kâ atraida, un eelaisch tani tilai nedaudsus eespaidus; bet šchee pehdejee totees ir škaidri un gaischi, jo uš wineem ir wehrsta wiša muhsu usmaniba, kura konzentri ap teem muhsu apsinas gaismu, muhsu psichisto energiju. Wiš pahrejee ahrpasaules eespaidi teel no muhsu usmanibas it kâ atstumti un paleet waj nu apsinas trehšlâ, waj pilnigâ tumšâ.

Zit leela nošhime ir usmanibai pee preekschmetu un parahdibu nogišchanas jeb uštwerschanas, tam wispahrigi teel peegreesita loti masa wehriba, lai gan šchis apstahllis pelna wisleelato eewehribu, jo muhsu preekschstatu un ideju škaidriba un noteiktiba atkarajas galwenam šahrtam no tās usmanibas, ar šahdu teel usnemti atteeziguee preekschmeti un parahdibas. Bet runajot par usmanibas leelo nošhimi un tās wehrtigajeem rezultateem, mehš newaram un nedrihštam paeet garam ari tās newehlamajâm šekam; fewišchi tas jafafa par konzentreto usmanibu, kura arweenu nostahda muhsu apsinas gaismâ tilai nedaudsus no muhsu psichê eepluhsstoscheem eespaideem, bet wišus pahrejos ta ištumj no muhsu apsinas gaismas. Schi konzentretâs usmanibas negatiwâ spehja dara mums šaprotamus tos teesu prašfê deesgan beeschi nowehrojamos gadijumus, šad leezineeks nespehš daudš ka atzeretees par notikuscho, lai gan wišsch wišu laiku ir notikumam šlaht bijis. Un tas ir pilnigi eespehjamš, jo paleizotees konzentretai usmanibai mehš waram škatitees un neredset, klausitees un nedširdet. Bet šchis psichologiskais faktors teel par mas wehrâ nemts.

Ka usmaniba spehlê galweno lomu nogišchanas prozefâ, tas štarp zitu redšams ari no ta, ka tiklihdš wina nogurš un šaudê šawu intensiwitati un afumu, tuhlin mehš daudš šo palaischam garam neeewehrodami, šas normalâ gara šahwolli bej šchaubam buhtu eewehrots un nogištš.

Mehs waretu wehl aifrahdit uf daudsàm muhfu pſiches ihpafchibam un ſawadibam, gan patſtahwigàm gan nejaufchàm, kuras beefchi ween trauzè muhfu nogifchanaſ prozeſus un ſcho prozeſu reſultatus — nogeedas padara par nepilnigeem un nepareifeem ihſtenibas atſpogulojumeem, bet ari ſazità peetikſ, lai redſetu, ka taſ teefcham tà ir.

Tagad paraudſifimees tuwaſ, kaſ noteef ar muhfu ihſtenibas noſfahr-tumeem, tehleem un preekſchſtateem, pa to laifu, kamehr wini uſglabajas muhfu atminà, t. i. lihdſ winu reproduzeſchanaſ. Waj wini uſglabajas ſawa pſirmatnejà ſpilgtumà un ſklaidrumà, jeb waj wini ar laifu to ſaudè?

ſſkatram no ſawa paſcha pheedſihwojumeem ir ſinamſ, ka mehſ daudſus no ſaweem agrafeem pahrdſihwojumeem ar laifu aſſmirſtam un ka kahdreif muhfu apſinà bijuſchee preekſchſtati un tehli nereti no taſ pawifam iſſuhd, neatſtahdami pehz fewiſ ne maſato pehdu. Bet pa leelataſ daſai no muhfu atminas iſſuhd tikaſ maſaſ ſpilgteeh pahrdſihwojumi, bahlaſtee un neſklaidraſtee noſfahrſtumi un tehli, zaur to radidami kahdreif weſelajà un ſakarigajà pahrdſihwojumu wirknè tuſſchaaſ weetaſ jeb robuſ. Uſ ſazità pamata mumſ ja-nahſ pee flehdſeena, ka muhfu pſiches ſpehja, uſglabat atminà reiſ ſewi uſ-nemtoſ eefpaiduſ, preekſchſtatus un tehluſ, winu pſirmatnejà weidà, ir deef-gan aprobeſchota. Muhfu pſiche naw lihdſiga fotografiſkai platei, kura uſtwer ſewi un uſglabà beſ iſnehmuma wiſuſ uſ winu trihtoſchoſ gaiſmaſ ſtaruſ. Ne tikaſ pee daſchadeem zilweſeem ſchi ſpehja ir daſchada, — wina mehdiſ buht daſchada ari pee weena un ta paſcha zilweſa daſchadoſ dſihweſ momentuſ.

No ſazità ir ſklaidri redſamſ, ka muhfu pahrdſihwojumi, muhfu apſinà uſnemtee preekſchſtati un tehli neuſglabajas tahdi, tahdi tee bij nogifchanaſ brihdi, bet ar laifu daudſ ſaudè no ſawa ſatura un ſawa ſpilgtuma, un daſchi no teem pai pawifam iſſuhd no atminas.

Cepaſinuſcheeſ ar ahrejo preekſchſmetu un parahdibu nogifchanaſ prozeſu un ar nogiſto preekſchſtatu un tehlu uſglabaſchanoſ atminà, tagad pa-raudſifimees, kaſ noteef ar muhfu atminà noglabateem pahrdſihwojumeem, ar preekſchſmetu un parahdibu noſfahrſtumeem un tehleem, pee winu atweidinaſchanaſ, winu reproduſzijaſ momentà, jeb ar ziteem wahrdeem — kaſ noteef ar muhfu atminam paſchà atzereſchanaſ brihdi.

Laita ſobſ wiſu ſagrauſch un iſnihzina, — ari muhfu atminà noglabatoſ agratoſ pahrdſihwojumuſ, un daudſoſ un daſchadoſ ihſtenibas noſfahrſtumuſ jeb nogeedaſ, tadehl, jo jaunaſ un ſwaigakſ ir ſinamſ pahrdſihwojumſ, ſinama notikuma nogeeda jeb noſfahrſtumſ, jo weeglaſ to atzereſeeſ, t. i. no jauna iſſauſt apſinà; bet ja muhfu atminas groſaaſ ap ſen notikuſcho, ſen no mumſ nogiſto, tad pehdejaiſ, beſ ſchaubam, buhſ ſtipri ween jau nobahlejiſ un daudſ no ta buhſ gahjiſ ſudumà. ſchaſ pehdejà gadijumà, kà mehſ jau minejam, muhfu atminai nahſ palihgà muhfu radoſchà doma, radoſchà fantaſija. Wiſu to, kaſ no ſinamu pahrdſihwojumu wirkneſ ir ſudiſ waj tapiſ neſklaidrſ un nobahlejiſ, muhfu fantaſija atjauno un iſlabo

un muhsu radoſchà doma no jauna konſtrüè aismirſtàs atteezibas, ſaſtanà ar atteezigà notifikuma ſaturu. Beſ tam, reproduzedami ſawuſ agrakoſ peeredſejumuſ un atzere dameeſ ſinamuſ notifikumuſ, mehſ beeſchi ween ſawàm atminam, ſaweem teeſcheem noſſahrtumeem neapſinigi peeweenojam no ziteem dſirdeto, pee tam nereti ſchiſ no ziteem dſirdetgiſ tà ſatuhſt ar teeſchi no mumſ redſeto un nogiſto, ta naw ne maſakàs eeſpehjaſ toſ weenu no otra atſchirt; zaur to tad muhſu atminas nereti atſpoguſto newiſ to, kaſ ihſtenibà biijiſ, het to, kaſ wareja buht.

Wiſi nupat minetee papildinajumi, iſlabojumi un pahrgroſijumi, kahteem padoti muhſu agrakee peeredſejumi to atzereſchanaſ brihdi, teeſ iſdariti no muhſu radoſchàſ fantaſijaſ, zilwekam atroboteeſ pilnigi normalà ſtahwoſli.

Bet ja zilwekſ, reproduzedamſ ſawuſ ihſtenibaſ noſſahrtumuſ, ſawuſ preeſchſtatuſ un idejaſ, jeb, weentahrſchi runajot, atzere dameeſ ſawuſ agrakoſ peeredſejumuſ, atrodaſ ſem kaħdu aſektu eeſpaida, waj ja wina pſichikà darbiba teeſ tà zitadi trauzeia, tad wina reprodukzijaſ, beſ ſchaubam, newarèſ tiſt uſſkatitaſ par redſetà un dſirdetà pareiſu atſpogulojumu.

Siſ daudſ buhtu wiſpahrigi ſakamſ par iſkatra zilweka pſichikajàm ſpehjam un ſcho ſpehju truħtumeem, nogiſt jeb uſtwert aħrpaſaulè noteekoſcho un wehlaſ to atzere teeſ jeb reproduzet. Wiſſ ſazitaiſ atteezaſ ari uſ leezineeku leezibam, jo, tà mehſ jau redſejàm, peħdejàſ naw nekaſ zitiſ, tà no leezineekeem reproduzetee winu agrakee peeredſejumi.

Raſ ſihmejaſ uſ daudſajàm un daſchadajàm zilweku indiwiđualajàm ſawadibam un paſihmem, kuràm ii ſewiſchki leela noſihme preeſch leezineeku leezibam un to nowehrieſchanaſ, tad ſchai ſinà iſkatrà konkretà gadijumà mumſ wehrà janem galwenà kaħrià ſekoſchàſ paſihmeſ: indiwiđa wezumſ, wina kaħria, rakſtuſ un iſgliħtiba.

P. Lejliſch.

(Turpmaſ beigaſ.)

Pee jautajuma par jaunās formas femes grahmatu eewe- ſhanu Latgalē.

(Beigaš.)

Lai buhtu eefpehjams uſſtatami ſalihdſinat 1891. gadā daſchadās Kreewijas gubernās eeweftoš jaunā weida femes grahmatu registruš ar Widſemē un Kurſemē paſtahwoſcheem femes grahmatu registreem, wiſlabat noſtahdit blafulš eerakſtuš pa nodalam (ſl. 278. un 279. lpp.). Salihdſinot abuš femes grahmatu registra weiduš, janahſ pee flehdſeena, ka wini loti maſ atſchēiras weenš no otra un ka atſchēiriba galwenā ſahrtā atteezas uſ ſihkumeem, kureem naw leelaš noſihmeš. Kreewu registra formā naw ſewiſchka uſrakſta, ka pee mumš, bet iſchetraš nodalaš, kuraš registri nolemtaš ſatram nekuſtamam ihpaſchumam, pehz ſawa ſatura pilnigi atbilſti iſchetram dalam, kuraš muhſu femes grahmatu registri iſtaifa ſewiſchku nodalu ſatram nekuſtamam ihpaſchumam. Rā redſamš no eerakſtijumeem atſewiſchkāš nodalāš, tad tee pehz kreewu femes grahmatu registra parauga pa leelakai dalai top iſdariti II. ſlejā, bet eerakſteem III. peeſihmju ſlejā ir wairak paſtaidrojumu un pa dalai ari dſehſumu rakſtuš, kurpreſi pehz Reetumlatwijā paſtahwoſchāš formaš II. ſlejaš eerakſti, kureem pa leelakai dalai neleedſoſchš waj eerobeſchojoſchš rakſtuš, top noſtahditi preti pirmāš ſlejaš poſitiwajeem eerakſteem; tomehr ſchi iſſchēiriba ir jaatſihſt par tihri formalu, un ja winu iſnihzinatu un to eerakſtijumu ſahrtibu, ſahda norahdita jaunā kreewu femes grahmatu registra ſaſtahdiſchanaš un weſchanaš noteifumoš, atweetotu ar Reetumlatwijā paſtahwoſcho ſahrtibu — eerakſtijumu buhtiba un noſihme neta neſaudetu.

Ja eewehrojam,

1) ka peewetaiš ja unaiš paraugš femes grahmatu registreem, ſahdi pehdejā laiſā paſtahweja daſchāš Kreewijaš dalāš, un noteifumi par winu ſaſtahdiſchānu un weſchānu hij apſtiprinati newiš likumdoſchanaš ſahrtibā, bet ar miniſtra waru (ſal. ari notar. liſ. 1. p. 2. peeſ.);

2) ka pehz Latgalē ſpehſā efoſchā not. liſ. 53. p. femes grahmatu registruš top ſaſtahditiš pehz teeſleetu miniſtra norahditaš formaš;

3) ka lai panahſtu pilnigu weenadibu, ka ari ſakarā ar preekſchā ſtahwoſcho publiſkaš hipoteku ſiſtemaš eewefchānu Latgalē, ir nepeezeefchami noteift weenu femes grahmatu registra formu wiſā walſtš teritorijā;

4) ka ſatrā ſinā ir nepeezeefchami nekawejoteeš atjaunot Latgalē femes grahmatu registruš;

Pehz Kreewijâ eewestâ ja unâ femes grahmatu registra parauga		Pehz Keetumlatwijâ pastahwoščâ femes grahmatu registra parauga	
		Ustrafits Nekust. ihpašč. femes grahm. № Nekust. ihpašč. nosaukums Wina atraščanâs weeia	
Registra I. nodata		Registra I. data	
№№	Peefihmes		
1) Uf nekust. ihp. atte- zoščâs sinâs, 2) Pee nekust. ihp. pee- weenojamee un no ta at- dalamee femes gabali ar norahbijumu: uf aktu, kuršč hijis atdalisčanai par pamatu, uf aktâ mi- neto sumu, registra № un daku, kur minetee femes gabali pahrneſti.		1) Nekust. ihp. ſastahws, 2) Wina peederumi, 3) No jauna peeweeno- jamee femes gabali, 4) Serwituti un nastas nekust. ihp. par labu, 5) Nekust. ihp. un pee- weenojamo femes gabalu platiba.	Atdalamee se- mes gabali, 1. Slejâ usrah- dito serwitutu un nastu dſehſumi.
Registra II. nodata		Registra II. data	
№№	Ihpaščneeks	Peefihmes	Ihpaščneeks
1) Ihpaščneeka ſahria, wahrds, tehwa wahrds, uſwahrds, 2) Nekust. ihp. eeguh- ſčanas weids, 3) Pirkuma ſuma, 4) Ihp. iſſludinaſčana par maſſatneſhejigu pa- rahdneeku.	1) Kad no- tikuſi eewe- ſčana wal- diſčanâ, 2) Kad iſ- beigta leeta par maſſat- neſhejju.	1) Ihpaščneeka wahrds, tehwa wahrds un uſ- wahrds, 2) Nekust. ihp. eeguhſčanas weids, 3) Par ſahdu zenu, 4) Waj laulata atſewiſčla waj lopeja manta (Widfemes pil- ſehtâs).	1) Ihpaščneeka iſſlubi- naſčana par maſſatne- ſhejigu parahdneeku, 2) Peedſihſčanas wehr- ſčana uſ nekust. ihp., 3) Aſihme par praſibas nodroſčinaſčanu (praſi- ba par ihpaſčuma teeſt- bam), 4) Noſaz. neatſawinat waj nebalit pehz lihguma waj teſtamenta, 5) Want. waj dſimtas fideikomisa nodibinaſč., 6) Wantojuma lihgumi, 7) Wiſas pahrg. oſibas un ſčo pahrgroſibu dſeh- ſumi atteezibâ uſ pirmeem 6 punkteem.

Registra III. nodafa.		Registra III. data	
№№	Ihpaschuma teešbu eero- bešhojumi	Neļustamu ihpaschumu apgruhtinajumi	
	<p>1) Apleezibas isdoschana par nekust. ihp., kas top pahrwehrstis par neatšawinamu, un atšihme par aisseegumu ščaj gadījumā,</p> <p>2) Aisseegumi uš nekust. ihp.: ja zelta prašba par ihpaschuma teešbam, strihdus par testamentu teešas dališchanas gadījumā,</p> <p>3) Apleezibas isdoschana par to, ka naw šchehšču, lai apstiprinatu aktu par daščadu apgabaltešu rajonos esošceem nekust. ihpaschumeem,</p> <p>4) Ihp. teešbu aprobeshojumi, muhscha waldišchanas, priwat-dalibas teešbu, serwitutu, nastu peeschkirščana,</p> <p>5) Semes grahm. aktu šahrtibā slehgti lihgumi par mešču pahrdoschānu nozirščanai,</p> <p>6) Semes grahm. aktu šahrtibā slehgti nomas lihgumi un aisseegumi pee nomas lihgumu slehgščan., šanemot nomas naudu wairak kā par gadu uš preešču,</p> <p>7) Akti par aisseegumu atšawinat nekust. ihpaschumu.</p>	<p>1) Ceetiski apgruhtinajumi (dominium utile; 947. p.), ispirščanas teešbas (1617. p.), atpirščanas un preeščpirščanas teešbas (3933. un 3934. p. p.), serwituti (1262. p.), realnastās, nomneela ceetiskas teešbas,</p> <p>2) Atšihmes par prašbu nodrosčināšanu,</p> <p>3) Atšihmes par šuhdsibam par semes grahmatu nodalās preeščneela rižibu atteezibā uš apgruhtinajumeem,</p> <p>4) Wišpahr daščabas atšihmes, kas atteežas uš apgruhtinajumeem.</p>	<p>Wišas pahrgrošibas un pahrgrošibu dšehšumi, kas atteežas uš 1. slejā aishraditeem apgruhtinajumeem.</p>

Registra IV. nodafa		Registra IV. data	
№№	Cetišļajumi, parahdi un ar aisseegumeem nodrosčin. prašbas	P a r a h d i	
	<p>1) Cetišļajums un ščaj gadījumā usleekame aisseegumi,</p> <p>2) Apleezibas isdoschana par ceetisk. nekust. ihpašč. un ar to šaititee atteezige aisseeg.,</p> <p>3) Aisseegumi šatarā ar cetišļajumu krebitēskadeti waj frontin,</p> <p>4) Aisseegumi naudas prašbu nodrosčinajumeem waj šatarā ar trona peedšinu-meem un kriminalteestas spreedumeem.</p>	<p>Debšabas 2. slejā eewetotas atšihmes dšehšumi waj pahrgrošjumi.</p>	
	<p>1) Šihlu teešbas,</p> <p>2) Atšihmes par administr. estabšču un personu beštrihdus prašbam,</p> <p>3) Atšihmes par prašbu nodrosčināšanu,</p> <p>4) Atšihmes par šuhdsibam par semes grahmatu nob. preeščneetu,</p> <p>5) Daščabas atšihmes ar ihpaschneela atkaulu, ja šchis atšihmes (3.—5. p.) nodrosčina šihlu teešbu nobibināšanu.</p>	<p>Obligazijas suma.</p>	
	<p>1) Cetišļajums un ščaj gadījumā usleekame aisseegumi,</p> <p>2) Apleezibas isdoschana par ceetisk. nekust. ihpašč. un ar to šaititee atteezige aisseeg.,</p> <p>3) Aisseegumi šatarā ar cetišļajumu krebitēskadeti waj frontin,</p> <p>4) Aisseegumi naudas prašbu nodrosčinajumeem waj šatarā ar trona peedšinu-meem un kriminalteestas spreedumeem.</p>	<p>Debšabas 2. slejā eewetotas atšihmes dšehšumi waj pahrgrošjumi.</p>	
	<p>1) Šihlu teešbas,</p> <p>2) Atšihmes par administr. estabšču un personu beštrihdus prašbam,</p> <p>3) Atšihmes par prašbu nodrosčināšanu,</p> <p>4) Atšihmes par šuhdsibam par semes grahmatu nob. preeščneetu,</p> <p>5) Daščabas atšihmes ar ihpaschneela atkaulu, ja šchis atšihmes (3.—5. p.) nodrosčina šihlu teešbu nobibināšanu.</p>	<p>Obligazijas suma.</p>	
	<p>1) Cetišļajums un ščaj gadījumā usleekame aisseegumi,</p> <p>2) Apleezibas isdoschana par ceetisk. nekust. ihpašč. un ar to šaititee atteezige aisseeg.,</p> <p>3) Aisseegumi šatarā ar cetišļajumu krebitēskadeti waj frontin,</p> <p>4) Aisseegumi naudas prašbu nodrosčinajumeem waj šatarā ar trona peedšinu-meem un kriminalteestas spreedumeem.</p>	<p>Debšabas 2. slejā eewetotas atšihmes dšehšumi waj pahrgrošjumi.</p>	
	<p>1) Šihlu teešbas,</p> <p>2) Atšihmes par administr. estabšču un personu beštrihdus prašbam,</p> <p>3) Atšihmes par prašbu nodrosčināšanu,</p> <p>4) Atšihmes par šuhdsibam par semes grahmatu nob. preeščneetu,</p> <p>5) Daščabas atšihmes ar ihpaschneela atkaulu, ja šchis atšihmes (3.—5. p.) nodrosčina šihlu teešbu nobibināšanu.</p>	<p>Obligazijas suma.</p>	
	<p>1) Cetišļajums un ščaj gadījumā usleekame aisseegumi,</p> <p>2) Apleezibas isdoschana par ceetisk. nekust. ihpašč. un ar to šaititee atteezige aisseeg.,</p> <p>3) Aisseegumi šatarā ar cetišļajumu krebitēskadeti waj frontin,</p> <p>4) Aisseegumi naudas prašbu nodrosčinajumeem waj šatarā ar trona peedšinu-meem un kriminalteestas spreedumeem.</p>	<p>Debšabas 2. slejā eewetotas atšihmes dšehšumi waj pahrgrošjumi.</p>	
	<p>1) Šihlu teešbas,</p> <p>2) Atšihmes par administr. estabšču un personu beštrihdus prašbam,</p> <p>3) Atšihmes par prašbu nodrosčināšanu,</p> <p>4) Atšihmes par šuhdsibam par semes grahmatu nob. preeščneetu,</p> <p>5) Daščabas atšihmes ar ihpaschneela atkaulu, ja šchis atšihmes (3.—5. p.) nodrosčina šihlu teešbu nobibināšanu.</p>	<p>Obligazijas suma.</p>	

5) ja nepar buht ņewiŃŃķķu gruhtibu, lai eewestu Latgalē ņemes grahmatu registruš peh3 ta paŃŃa weida un ta paŃŃa parauga, taħdš tagad paŃtaħw Reetumlatwiķā, weentahrt tapeh3, Ńa Latgalē tagad wišpaħr naw neŃaħdu ņemes grahmatu registru, otrfahrt tapeh3, Ńa kreewu teesleetu ministra noteiktee jaunee ņemes grahmatu registra paraugi loti maš atŃŃķīras no Reetumlatwiķā Ńpeħķā ešofŃeem, un

6) ja beidšot, ja tagad Latgalē eewediš ŃŃo peħdejo ņemes grahmatu registra paraugu, tad taš doš eespeħju tuwaķā naħŃotnē neŃaħpigi un nemanot tur eewest Reetumlatwiķā paŃtaħwoŃŃo hipoteku sistemu un ar to ŃaiŃitoš materialoš un formaloš likumuš, ĳuri atteezas uš leetiŃķām teesībam,

tad, uš peewesto motiwu Ńopibas pamata, janahš pee fleħdšeena, Ńa Latgalē tagad pat ar teesleetu ministra riħŃojumu, ŃaŃķanā ar notar. liķ. 1. p. 2. pees. un 53. p., war eewest ņeŃofŃuš

noteikumuš par ņemes grahmatu registra ŃaŃtaħdiŃŃanu un weŃŃanu Latgalē.

1. ņemes grahmatu registriš wedamš peh3 ŃŃe klahtpeeliķtā parauga¹⁾ un turpmašoš pantoš paredšetā ĳahrtibā.²⁾

2. ņemes grahmatu registri ķatrs neĳustamš ihpaŃŃumuš, Ńaš naw otra neĳustama ihpaŃŃuma peederumš, dabū ņewiŃŃķķu nodalu. Ja top nodibinatas leetofŃanas teesības uš ihpaŃŃneķa teesībam, mantojamas leetofŃanas teesības waj apbuhweš teesības uš wiŃu neĳustamu ihpaŃŃumu, tad winam paleeĳ agrakā nodala, turpreti, ja ŃŃaħdas teesības nodibina tiķai uš neĳustama ihpaŃŃuma dalu, tad ŃŃai daķai atĳaħj jaunu nodalu.

3. ĳatru neĳustamu ihpaŃŃumu eewed registri ar ņewiŃŃķķu registra numuru peh3 ĳahrtas. Ja eewed jaunu registra dalu, winā turpina eepreeĳ-

¹⁾ Peeliķtš paraugš no Riģas-Walmeeras ņemes grahmatu nodalā paŃtaħwoŃŃa ņemes grahmatu registra lapas.

²⁾ Ja uš Latgales neĳustameem ihpaŃŃumeem atteezoŃŃoš ņemes grahmatu registruš un grahmatas iŃdotoš no ĳadomju Kreewiķas atdabut taħdā Ńtaħwoĳķi, Ńa nerastoš ŃŃaħbas par winoš iŃbarito eerakŃtiju mu Ńatura pareiŃību un piĳnigumu, tad warbuht darba atweeĳloŃŃanas intereŃēš waretu nepaħrneŃt tuħlia wiŃuš eerakŃtiju muš no wezeem kreewu registreem uš jauneem, bet eewest ņewiŃŃķķu noteikumu, peh3 ĳura: 1^a) neĳustami ihpaŃŃumi eewedami jauna weida ņemes grahmatu registros ņeŃofŃoš gabiju moš: 1) ja neĳustamš ihpaŃŃumuš piĳmo reiŃi eerakŃtamš ņemes grahmatā, 2) ja atteeziķā uš weķā kreewu registri eerakŃtiti neĳustamu ihpaŃŃumu jaiŃdara jaunš eerakŃtiju muš; ŃŃai gabiju mā neĳustamš ihpaŃŃumuš ar wiŃām uš winu atteeziķām un Ńpeħķā paleetofŃām atŃħmem top paħrneŃtš jauna weida registri, bet agrakā weķā kreewu registra lappuŃe top noŃleħģta, norahdot registra numuru un dalu, uš ĳureeni neĳustamš ihpaŃŃumuš paħrneŃtš, un 3) tad atjauno eerakŃtiju mu, Ńaš atteeziķā uš neĳustamu ihpaŃŃumu iŃbaritš waħzu oĳupaziķas laiķā un eerakŃtitš tai laiķā eewestāš ņemes grahmatās, ĳuras weħlaŃ iŃnħzinatas. ŃŃai peħdeķā gabiju mā atjaunotee waħzu ņemes grahmatu eerakŃtiju mi ruħpigi paħrbaudami peh3 kreewu ņemes grahmatu registru dateem un peh3 tam eewehroķami 2. punkta noteikumi.

ſchejās daļās numeraziju. Wiſpahrejā numerazija nepahrgroſās, ja taħda nekustama ihpaſchuma nodala top ſlehgta.

4. Katram nekustamam ihpaſchumam nolemtā ſemeš grahmatu registra nodala ſaſtahw no uſrakſta un tſchetrām dalam.

Uſrakſtā peħz ſemeš grahmatu numura top uſrahditiš nekustama ihpaſchuma noſaukumš, ja winam taħdš ir, un wina atraſchanāš weeta. Pirmā daļā eerakſtamaš ſinaš, kaš atteezaš uš nekustamu ihpaſchumu, otrā — kaš atteezaš uš ihpaſchneeku, treſchā — ihpaſchuma teeſibu apgruhtinajumi, zeturtā — ſihlaš, parahdi un zitaš naudaš praſibaš, kaš nodroſchinataš ar aiſleegumeem.

5. Ja nekustamam ihpaſchumam peħz alteem ir wairat noſaukumu, tad tee wiſi uſrahdami uſrakſtā; ja nekustamaš ihpaſchumš ſaſtahw no wairateem ſemeš gabaleem, kureem daſchadi noſaukumi, tad ſemeš gabalu noſaukumi ari atſihmejami registri; ja nekustamam ihpaſchumam naw noſaukuma, tad jauſrahda ſahdſcha waj zeemš, pee kura nekustamaš ihpaſchumš atrodaš.

6. Lappuſchu ſkaitu katrai daļai noteiz wezakaiš notaraš peħz pare-dſamā eerakſtijumu ſkaita, pee kam jaatſahj: uſrakſtam un pirmām trim daļam — ne maſat tā pa weenai lapāš puſei, un zeturtai daļai — ne maſat tā diwaš lapāš puſeš.

7. Ja taħdā nodalaš daļā nepaleeſ brihwaš weetaš, tad eerakſtijumi ſchai daļā turpinami registra reſerweš lappuſeš ar numuru peħz ſahrtāš (12. p.), pee kam abpuſeji janorahda uš agratajām un jaunajām lappuſem. Reſerweš lappuſchu ſkaitu katraš registra grahmataš beigāš noteiz wezakaiš notaraš, ne maſat par diwdeſmit.

8. Nodalaš pirmā daļā jauſrahda: 1) pirmā ſlejā: a) nekustama ihpaſchuma ſaſtahwš, b) wina peederumi, c) nekustamā ihpaſchuma labā no-dibinatee ſerwituti (priwatdalibaš teeſibaš) un realnaſtaš, d) wiſi nekustamam ihpaſchumam jaunpeeweenojamee ſemeš gabali, uſrahdot registra numuru, no kureeneš wini atdaliti, un e) nekustama ihpaſchuma, wina peederumu un wiſu jaunpeeweenojamo ſemeš gabalu platiba; 2) otrā ſlejā: ſemeš gabali, kuri top atdaliti no nekustama ihpaſchuma, pahrdodot waj atdodot apbuhwei (X. ſehj. I. d. 542²⁶. p.), uſrahdot winu platibu un ſemeš grahmatu registra nodalaš numuru, kur tee eeweſti tā patſtahwigi ſemeš gabali un b) pirmā ſlejā eerakſtito realnaſtu un ſerwitutu (priwatdalibaš teeſibu) dſehſumi.

9. Nodalaš otrā daļā jauſrahda: 1) pirmā ſlejā: a) nekustama ihpaſchuma ihpaſchneeka wahrđš, tehwa wahrđš un uſwahrđš (teeſchaiš ihpaſchneekš waj perſona, kura leeto nekustamu ihpaſchumu uš mantojamaš leetoſchanaš waj apbuhweš teeſibu pamata, bet ja ſchi peħdeja perſona leeto wiſu nekustamu ihpaſchumu, tad abu wahrđš, tehwa wahrđš un uſwahrđš), b) ſuma, par kuru nekustamaš ihpaſchumš eeguhtš, ja ta apſihmeta aktōš par wina pahreju; 2) otrā ſlejā: a) atſihme par nekustama ihpaſchneeka, dſimt-walditaja waj apbuhwetaja atſihſchānu par maſfatneſpeħjigu parahdneeku,

b) aifleegumi, kuruš usleek, wehršot peedšihšhanu uš nekustamu ihpašchumu un c) aifleegumi, kuruš usleek, tad nodroščina prašibu par ihpašchuma teefšbam uš nekustamu ihpašchumu, tad zeltš sirihduš pret testamentu waj top isdarita dališchana zaur teefu (X. fehj. I. d. 1317. p.), d) ar lihgumu waj testamentu noteiktš aifleegumš atšawinat nekustamu ihpašchumu, e) pahrmains, kuraš atteezš uš a—d punktš mineteem eerakšteem, kà ari šcho pahrmainu un pašču šchis šlejaš eerakštu dšehšumi.

Peeshime. Ja nekustamš ihpaščumš pahreet pilnigà šastahwà uš jaunu ihpaščneeku, tad agrakà registra lapa netop noslehgta un ihpaščumš netop pahrneštš uš jaunu lapu, bet jauno ihpaščneeku atšihmè uš tàš paščas lapas.

10. Nodalas treschà dalà jaušrahda: 1) pirmà šlejà: a) nekustamu ihpaščumu apgruhtinoščas leetu teefšbas (peem. waldišchanas nodroščana uš wišu muhšču waj uš terminu [X. fehj. I. d. 514. p.], priwatdalibas teefšbu, nastu un šerwitutu peeshširščana), isnemot tàs, kas minetaš nahloščà zeturtà dalà; semes grahmatu aktu šahrtibà šlehgti lihgumi par mešča pahrdroščanu nozirščanai, semes grahmatu aktu šahrtibà šlehgti nomas lihgumi, b) aifleegumi, kuruš usleek teefa, nodroščinot prašibas par šchi panta a punktà mineto apgruhtinajumu nodibinaščanu, c) aifleegumi, šanemot nomas naudu wairak kà par gadu uš preešču (X. fehj. I. d. 1703. p.), d) apleezibas isdoščana par to, ka naw šchšhrščlu, lai apššprinatu aktu par zitu semes grahmatu nodalu rajonà ešoščeem nekustameem ihpaščumeem; 2) otrà šlejà — pahrmains, kas atteezš uš 1. šlejà norahditeem nekustama ihpaščuma apgruhtinajumeem, kà ari šcho pahrmainu, pašču apgruhtinajumu un aifleegumu atšihmju dšehšumi.

11. Nodalas zeturtà dalà jaerakšta: 1) pirmà šlejà: a) ar nekustamu ihpaščumu nodroščinatš šihlu teefšbas un šchai gadijumà usleekamee aifleegumi, b) apleezibas isdoščana par šihlà dodamu nekustamu ihpaščumu un šchai gadijumà usleekamaiš aifleegumš, c) aifleegumš uš krediteestahdem un fronim eekihlatu nekustamu ihpaščumu, d) aifleegumi, kuruš usleek teefa, nodroščinot naudas prašibas un peedšinumš uš žiwilleefas un kriminalteefas špredumu pamata, e) aifleegumi, kuruš usleek administratiwas eestahdes un personas, nodroščinot prašibas, kuraš bessirihduš raksturs; 2) otrà šlejà — suma, lihds kurai šneedšas šihlu teefšbas waj aifleegumš; 3) treschà šlejà — daščadi pahrgrošijumi pirmàs šlejaš eerakštš, isnemot zeturtà šlejà ušrahdiš pahrgrošijumš, kà ari šcho pahrgrošijumu dšehšumi; 4) zeturtà šlejà: a) šihlu teefšbu dšehšumi pilnigi waj pa dalai, b) pirmà šlejà ušrahdito aifleegumu dšehšumi; 5) peektà šlejà — suma, par šahdu šihlu teefšbas dšehštš waj aifleegumš atzeltš. *)

*) Pehž Latgales wežakà notara išteiktàm domam, šchim zeturtas dafas eedaltijumam 5 šlejās Latgalē wajašetu rabiš leelas tehniškas gruhtibas, jo tur leelš wairumš ihpaščumu atrodas wairaku ihpaščneeku nedalita waldišchanà un tapežš šemes grahmatu

12. Wiſi eerakſti top apſihmeti ar numuru pehz eerakſta eewefĥanas lahtas (katrâ flejâ atſewiſĥki). Katrs eerakſtis regiſtra nodakâ faſtahw: 1) no tekſta un 2) no norahdijuma uſ gadu un ſemeſ grahmatas un ſĥurnala lappuſi, un numuru, ar lahdu ſĥurnalâ eerakſtiis luhgums par eerakſtijuma iſdarifĥanu. Sem eerakſta atſihmejams wina eewefĥanas gadſ, mehneſis un deena; eerakſtu parakſta wezakais notars un apſtiſprina ſekretarſ.

13. Gerakſta tekſtam jaſatur: 1) norahdijums uſ aktu, uſ ĥura pamata eerakſtijums iſdaritſ un 2) eerakſtito teeſibu apſihmejums, winu ſaturſ un ſwarigee peederumi, pee tam eerakſtijumos par ĥihlu teeſibam un naudas praſibu nodroſĥinaſĥanu jauſrahda: a) ĥihlu teeſibu waj atſihmejamâs praſibas pamats, b) kreditorſ waj perſona, ĥuras labâ atſihme eerakſtita, c) kapitala ſuma Latwijas naudâ, lihds ĥurai ſneedsas ĥihlu teeſibas waj atſihmejamâ praſiba, d) procentu un lihgumsoda apmehrs, tã ari winu ſamakſas termini, un e) parahdneekſ tais gabijumos, tad ĥihlu teeſibas waj atſihmejamâ praſiba neatteezas uſ wiſu nekufſtamu ihpaſĥumu, bet tikai uſ daku, kaſ peeder weenai no perſonam, ĥuras nedaliti walda nekufſtamu ihpaſĥumu.

Peefihme. Gerakſti, ĥuri atteezas uſ pagahjuſĥo laiku, eewedami tai walutâ (kreewu, wahzu), lahdâ atteezigais darijums noſlehgiſ.

14. Eewedot ſemeſ grahmatu regiſtri eerakſtus par teeſibam, ĥuras peeder wairakâm perſonam nedaliti, katras perſonas dala noteikti jaapſihmê. Ja no akteem un dokumenteem, uſ ĥuru pamata iſdara eerakſtijumu, naw redſams, lahdâs dalâs peeder teeſibas katram lihdsdalibneekam, tad eerakſtâ jaatſihmê, ka teeſibas wineem peeder lihdsigâs dalâs.

15. Iſdſehſumi eerakſtos naw peelaiſĥami. Ja rodas wajadſiba eerakſtâ kaut ko iſſtrihpot waj eerakſtit un ſĥiſ labojums ſaklan ar ſemeſ grahmatu ſĥurnalâ eerakſtito lehmumu par apſtiſprinaſĥanu, tad uſ to janorahda wezakâ notara parakſtâ, waj ja luhda uſeeta pehz tam, tad eerakſtis parakſtits — ſewiſĥkâ eerakſtijumâ. Pehdejais top eewetiſ beſ jauna lehmuma taiſiſĥanas; ſĥiſ jaunais eerakſtis top eewetiſ pehz 12. p. noteiktâs formaſ, un winâ ja-

regiſtri nodakas otram dakai, ĥurâ eerakſtami ihpaſĥneeki, nereti buhs wajadſigas wairakas lappuſes; tadehſ pehz wina domam ſemeſ grahmatu regiſtreem Latgalê wajadſetu weenadu ſleju ſkaitu (2) wiſâm iſĥetrâm nodakas dakam un beſ drukatas galwas wirſ ſĥim dakam, kaſ wezakam notaram dotu eeſpehju peeſĥkirt katram nekufſtamam ihpaſĥumam wajadſigo lappuſĥu ſkaitu.

Wezakâ notara peefihme buhtu pareiſa, ja wina peewetiſais peemehrs, ĥur weenam nekufſtamam ihpaſĥumam iſrahbijuſĥees 179 lihdsihpaſĥneeki, nebuhtu iſnehmums, tã tas domajams. Œĥahdeem iſnehmur: gabijumeem noteikumu 7. pants paredſ neſpehju turpinat eerakſtus uſ reſerwes lappuſem katras regiſtra grahmatas beigâs. Weidſot, tã h d e e m n e k u ſ t a m e e m i h p a ſ ĥ u m e e m waretu ſpezieli iſgatawot daſĥadas regiſtra grahmatas beſ jebĥahda eedalijuma ſlejâs un beſ galwam.

Galu galâ, ja lahdu nekufſtamu ihpaſĥumu iſrahditos loti daudſ, warbuht ari nodakas zeturtai dakai waretu noteikt tikai diwas ſlejas: pirmo — parahdu un atſihmjum eerakſtijumeem, norahdot atteezigo ſumu, un otro — dieſĥĥanas eerakſteem.

aifrahda, ka tas atweeto agrato eerakstu. Ijlabojudi eerakstoš, kuri nefastan ar lehmumu par apstiprinašhanu, naw peelaišhami.

16. Katrai registra nodalai top eewestia fewisčhā leeta (femes grahmatu leeta), kura fastahw 1) no wišas nodalaš noraksta un 2) no wišu femes grahmatā efošču un uš nodalu atteezoščoš dokumentu, rakstu un femes grahmatu šjurnala noraksteem.

17. Uš israksteem un akteem, kuruš isdod wezakais notars, jaatšihmè, ar šahdu femes grahmatu numuru eerakstis nekustams ihpaščumš, un šahdā dalā (flejā) un ar šahdu numuru eerakstita femes grahmatu registri atteeziga atšihme.

Lai pastaidrotu peewestoš noteikumuš, wišpirms japešihmè, ka wini naw nefas jaunš, bet atfahrto pa dalai noteikumuš par femes grahmatu registra fastahdišhanu un wešhanu, kuri isdoti no kreewu teešleetu ministra 1891. g. 31. maijā un 1892.—1896. g. eewesti daščoš Kreewijaš notarialoš arčitwoš (šf. piln. liš. krašj. 1891. g. 699. p.; 1893. g. 1361. p. un 1896. g. 1597. p.), pa dalai noteikumuš par femes grahmatu leetu wešhanu, kuri ir špehā Reetumlatwijā (notariata lišumi). Šā 1., 3., 5., 6., 7., 17. p. un peeshime pee 9. p. gandriš wahrdu pa wahrdam atfahrto kreewu teešleetu ministra 1891. g. apstiprinato noteikumu 1., 4., 5., 6., 8., 12. un 20. p.; pahrejee panti ir daščā šinā pahrgrositi pehž teem pašcheem noteikumeem, šafšanā ar atteezigeem panteem noteikumoš par femes grahmatu leetu wešhanu Reetumlatwijā (not. liš. 309., 318.—327. un 330. pp.). Šchee pahrgrosijumi ir katrā šinā nepeezeeshami, lai eewestu Latgalē to pašču femes grahmatu registra paraugu un formu, šahda tagad pašahw Reetumlatwijā, un lai tuwakā nahkotnè eewedot Latgalē publištu hipoteku sistemu, nebuhju nekahdu formalu un technisku ščheerščhlu femes grahmatu registru šinā un eerakstijumu šahrtiba nebuhtu par jaunu japahrgroša.

Štarpiba, kura tapehž radušeš štarp aprahditeem, kreewu teešleetu ministra 1891. gadā apstiprinatēem un tagad projekteteem noteikumeem, galwenā šahrtā ir ščahda :

1) projekta 2. p. peenemtais noteikums par femes grahmatu registru šadališhanu fewisčhāš nodalāš katram nekustamam ihpaščumam bij noteiktš jau ar 29. p. šeisara apstiprinatā Walsiš padomes 19. maija 1881. gada atšinumā, ar kuru bij paredšets nahkotnè eewesti hipoteku sistemu wišā Kreewijā ; wiščh bij noteiktš ari ar teešleetu ministra 1891. g. 31. maijā apstiprinato noteikumu 4. pantu ; jautajums par to, šahdi nekustami ihpaščumi atšihstami par pašahwigām femes weenibam, pagaidam, protams, išččhramš uš Latgalē špehā efoščo materialo teešibu wišpahrejo nolikumumu pamata, tomehr šakarā ar to, ka katram nekustamam ihpaščumam nolemta fewisčhā nodala femes grahmatu registroš, jaapštahjas pee gadijumeem, kad uš nekustamu ihpaščumu top nodibinataš obroka teešbas, mantojama waldišhana,

mantojamà noma waj apbuhwes teeſibas. Rà redſams no ſiam, kuras eewahſuſi freewu ziwilkodekſa iſſtrahdaſchanas komiſija (ſt. ziw. kod. pr. III. gr., Вotчинное право, 49. lapp.), bijuſchà Witebſkas gubernà praktikà nereti bijuſchi gadijumi, kad nodibinataſ mantojamaſ obrofa teeſibas kà paſtahwigaſ nomaſ teeſibas no pilſehtaſ (Erbzins); apbuhwes teeſibas paredſetaſ Latgalè ſpehka efoſchoſ likumoſ (X. ſehj. I. dalaſ 542¹.—542²⁶. p.) un iſſtenibà ir tikai ſewiſchkeſ emſiteutiſtu teeſibu weidſ (tà ſauzamà ſuperficiſ); beidſot, ar agrarliſumu ir paredſeta eepheja atdot ſemeſ gabaluſ mantojamà nomà; wiſoſ ſchais gadijumoſ obrofa turetajaſ, leetotajaſ un nomneekſ ar mantojamàm teeſibam un apbuhwetajaſ leeto wineem nodoto nekufſtamo ihpaſchumu ar ihpaſchneeka teeſibam un pat laupa pehdejam eepheju jebkadhà kahrtà teeſchi leetot wina paſcha ihpaſchumu. Gewehrojot ſchahdu rakſturu un noſihmi, ſchee leetotaji ar ihpaſchneeka teeſibam treſcho perſonu aſiſ pilnigi atweeto ihpaſchneeku wiſà tai laià, kamehr winu teeſibaſ ir ſpehka, un tapeh3, nodibinot ſchahdaſ teeſibaſ uſ wiſu nekufſtamu ihpaſchumu, newajag ſchim nekufſtamam ihpaſchumam atwehrt jaunu nodalu, bet tikai nodalaſ II. dala, kura ir nolemta nekufſtama ihpaſchuma ihpaſchneeka uſrahdiſchanai, lihdsàſ pehdejam jaatſihmè ari perſona, kura atteezigo nekufſtamo ihpaſchumu uſ laiku leeto ar ihpaſchneeka teeſibam — kà leetotajaſ waj nomneekſ ar mantojamàm teeſibam waj apbuhwetajaſ, pee kam apſtiprinajumuſ, kaſ atteezaſ uſ teeſibam, kuraſ nodibinataſ pret pehdejeem, war atſihmet tàſ paſchaſ nodalaſ atteezigajaſ dalaſ; bet ſchiſ noteikumuſ naw iſleetojamaſ taiſ gadijumoſ, kadhà gadaſ beeſchaf, kad tahdà leetoſchana uſ ihpaſchneeka teeſibam nodota tikai nekufſtama ihpaſchuma dala. Schais gadijumoſ tahdai dala atwerama jauna ſemeſ grahmatas nodala uſ ſchahda leetotaja (leetotaja waj nomneeka ar mantojamàm teeſibam, obrofa turetaja waj apbuhwetaja) wahrda, atſihmejoj agrakaſ ſemeſ grahmatu nodalaſ I. dala par ſemeſ gabalu, kaſ uſ tahda pamata iſdalitiſ. Schiſ Reetumlatwijà ſpehka efoſchais noteikumuſ (not. liſ. 307. p.) iſſtenibà naw nekaſ jaunſ ari Latgalei, jo X. ſehj. I. dalaſ noteikumoſ, kaſſana ar 542²⁶. pantu, winſch ir ſpehka atteezibà uſ apbuhwes teeſibam, kura m ſchahdoſ gadijumoſ teef atwehrtà ſewiſchka lapa ſemeſ grahmatu regiſtri. Surpreti freewu teeſleetu miniſtra 1891. g. 31. maijà apſtiprinatoſ noteikumoſ winſch naw eeweſtiſ tapeh3, ka apbuhwes teeſibu inſtitutiſ eetehrptiſ likumà tikai 1912. gada. Tapeh3 bij nepeezeefchami atteezigi pahrgroſit freewu noteikumu 4. pantu (ſt. projekta 2. pantu).

2) Tahlak, peh3 projekta 4. panta katra regiſtra nodala,¹⁾ kaſſana ar

¹⁾ Peh3 projekta (not. 2. pants) ſem regiſtra nodalaſ, kaſſana ar not. liſ. 309. p., ſaprot katram atſewiſchkam nekufſtamam ihpaſchumam nolemto lappuſchu ſkaitu, pee kam katra tahda nodala kaſſahw no uſrakſta un 4 dala m, turpreti peh3 freewu noteikumeem ſchiſ dalaſ ſauz par nodalam. Pilnigaſ weenadibaſ labà peenemta terminologija, kura ir ſpehka Reetumlatwijà.

not. lif. 318. un 319. pp., faſtahw no uſraſſta un 4 dalam, kurpreti pehz freewu noteikumeem lappuſe uſraſſtam naw paredſeta un ſchaj lappuſe eerakſtamàs ſinaſ par nekufſtamà ihpaſchuma noſaukumu un atraſchanað weetu top atſihmetas registra I. nodalà. Gewedot Latgalè hipotetu ſiſtemu, ahrejàs formaſ weenadiba praſa noteikt to paſchu formu, kura zeeti nodibinata Keetumlatwijà uſ paſtahwoſchà lifuma pamata (not. lif. 318. un 319. pp.) un pehz kuraſ ſche kopſch 1889. gada top weſti wiſi ſemeſ grahmatu registri. Pahrejà dalà projekta 4. pants atfahrto freewu noteikumu 3. pantu.

3) Projekta 8. pants, pilnigi faſtanotſ ar not. lif. 320. p., pa dalai atbiſt 9.—10. pp. ſaturam, bet atteezibà uſ platibu 7. pantam freewu noteikumos, pee kam top ſtingri iſtureta notariata lifums noteiktà eerakſtu ſahrtiba, pehz kuraſ pirmà ſlejà eeweetojami poſitiwaſ dabas eerakſti, bet otrà negatiwi waj aprobeſchojoſchi.

Œhi ſahrtiba gan pa dalai paredſeta ari freewu noteikumu 16. pantà, pehz kura pantu ar atzelofchu waj aprobeſchojoſchu rakſturu eeweetojami peefihmju ſlejà.

4) Sà ſa apbuhwei nobodamee ſemeſ gabali, pehz Latgalè paſtahwoſcheem lifumeem (X. ſehj. I. dalas 542²⁶. p.), dabu ſemeſ grahmatu registri ſewiſchku lapu, tad ari wini jaerakſta I. dalas 2. ſlejà ſtarp ſemeſ gabaleem, kuru top atdaliti no nekufſtama ihpaſchuma, tàpat kà tee ſemeſ gabali, kuru top nodoti mantojamà obroka namà, un ſakarà ar to apbuhwetaju war atſihmet ſemeſ grahmatu registra II. dalà uſ teem paſcheem pamateem, kà nekufſtama ihpaſchuma ihpaſchneeku.

5) Rà nodalàs I., tà ari II. dalà paredſeta eeſpehja atſihmet ſemeſ gabaluſ, kuru nodoti mantojamà leetoſchana un mantojamà nomà kà patſtahwigas ſemeſ grahmataſ weenibaſ (not. lif. 320. un 321. pp.), galwenà ſahrtà tadehſ, kà lai gan pehz X. ſehj. I. dalas mantojamà leetoſchana un mantojamà noma naw atraduſchas ſewiſchku iſteikſmi atſewiſchkoſ lifuma pantos, tad tomehr, faſtanà ar X. ſehj. I. d. 432. p. 6. pkt. un 514. p. (ſ. ſewiſchki 514. p. awotu, piln. lif. trahj. 20488.—10., 1846. g.), eeſpehja winas nodibinat naw iſſlehgta un ir teeſchi paredſeta laukſaimneeziſbaſ uſtawà, XII. ſehj. 2. d., obroka uſtawà, VIII. ſehj. 1. d. (ſ. 55.—67. pp.), un kalnu uſtawà, VII. ſehj.; beſ tam, kà redſamſ no ſinam, kuraſ eewahktaſ no daſcheem notarialeem archiweem, praktikà mantojamà obroka noma wiſdaſchakoſ weidoſ Rreewijà tikufi nodibinata deeſgan beeſchi, un ſtarp zitu taiſni Witehſkaſ notarielà archiwà laiſà no 1884. lihds 1890. gadam atſihmeti 642 gadijumi, kur waldita ſeme uſ obroka teeſibam no pilſehtaſ; beidsot, pehz agrarlifuma, kurſch ir ſpehà ari Latgalè, ir paredſetſ eeguht ſemi mantojamà nomà.

Sapehz iſrahdijàſ leetderigi paredſet eeſpehju eerakſtit Latgaleſ ſemeſ grahmatu registri eerakſtuſ par mantojumu leetoſchana un mantojumu nomu

tai paſchâ kaſrtibâ, ka winuſ eeraſta atteezibâ uſ mantojamu obroka nomu Keetumlatwijâ.

6) Projekta 9.—11. panti, kuri noteiz, kaſhdi eeraſti eewedami ſemeſ grahmatu registra nodalaſ II., III. un IV. dałaſ, faſſanoti ar wineem atbiſtoſcheem not. liſ. 321.—323. panteem (iſflehgiti tifaſ tahdi eeraſtijumi, kureem wairſ naw noſihmeſ ari Keetumlatwijâ, kâ peem. mant. fideikomiſa nodibinaſhana un dſimtmantofchanas lihgumi, waj kuri dibinati uſ tahdeem materialo teeſibu noteikumeem, kuruſ naw nodomats atteezinat uſ Latgali, kâ peem. uſ nekufſtamu ihpaſchumu atteezigs lihgumſ par mantineeka eezelſchanu [weet. zitw. liſ. kop. 2487. p. un 2494. p. peeſ.]; bet eewehrojot Latgalê paſtahwoſcho aiſleegumu ſiſtemu (peeliſumſ pee not. liſ. 154. p.) not. liſumos (316. un 317. pp.) noteiktâſ atſihmeſ atweetotaſ ar atteezigeem aiſleegumeem. Pee tam aiſleegumi, kuri eeraſtami ſemeſ grahmatu registroſ uſ X. ſehj. I. d. materialo liſumu pamata, pehz ſcho noteikumu projekta iſweetoti pa ſemeſ grahmatu registra II., III. un IV. dalam, faſſanâ ar to noſihmi, kaſhda pehz not. liſ. 316. un 317. pp. ir lihbſigâm atſihmem Keetumlatwijâ, kur atſihmeſ par peebſihſchanu no nekufſtama ihpaſchuma un par ihpaſchuma praſibaſ nodroſſinaſchanu atteezibâ uſ nekufſtamu ihpaſchumu top eeraſtitaſ nodalaſ o trâ daſâ un kawê apſtiprinat jebkahdaſ no nekufſtama ihpaſchuma ihpaſchneeka labprahtigi nodibinataſ teeſibaſ uſ pehdejo; pahrejâſ atſihmeſ naw par ſchêhrſli turpmaſu apſtiprinajumu iſdarifſchanai, bet uſglabâ nodroſſinatâm teeſibam wezuma preeſſchrozibu no atſihmeſ eeraſtiſchanaſ laika un peeſſchir tam ſaiſtoſchu ſpehku atteezibâ uſ teem nekufſtama ihpaſchuma eeguwejeem, kuru teeſibaſ apſtiprinataſ pehz minetâm atſihmem, pee kam ſchis atſihmeſ (aiſleegumi) tapat iſdalitaſ ſtarp ſemeſ grahmatu registra nodalaſ III. un IV. dalam, raugoteeſ pehz tam, waj taſ atteezaſ uſ ihpaſchuma teeſibu apgruhtinajumeem (leetiſti apgruhtinajumi) waj kſhlu teeſibam.

Lai gan paturot wehl ſpehka X. ſehj. I. dałaſ materialoſ noteikumuſ, aiſleegumu teeſiſtâſ noſihmeſ ſinâ nebuſſ ſtarpibaſ, waj aiſleeguma atſihme eeraſtita ſemeſ grahmatu registra nodalaſ III. waj IV. dała, — tad tomehr, eewehrojot preeſſchâ ſtahwoſcho publiſkaſ hipoteku ſiſtemaſ eewefſchanu Latgalê, jau tagad ir ſwarigi eeweſt ſcho pagaidam tihri techniſko aiſleeguma atſihmju iſſchiribu un ar to peeradinat Latgaleſ ſemeſ grahmatu archiwu un nodalu perſonalu pee ſchis iſſchiroſchanaſ. Ir pilnigi eefpehjami, ka lai atbrihwotu pahraſ apſpeeſto nekufſtama ihpaſchuma ihpaſchneeku, kureſch ſaiſtiſſ ar mineteem neſkaitameem un daſchdaſchadeem aiſleegumeem, liſumbewejeſ atſihſ par nepezeefſchamu ar atſewiſchku ſteidsſamu liſumu iſnithzinat ſchoſ apgruhtinajumuſ un noteikt Latgalê atteezibâ uſ atſihmem to ſtarpibu, kaſhda paretſeta not. liſ. 317. pantâ; ſchâi gadijumâ tagad eewedamee noteikumi par ſemeſ grahmatu registra weſchanu buhſ pilnigi ſagatawoti un peemehroti ſchâi iſſchiribai. Weidſot jaatſihmê, ka ari freewu teeſleetu miniſtra 1891. g. 31. maijâ apſtipriſatee un daſchoſ freewu notarialoſ archiwos.

eewestee (1891. g. lif. kr. № 66, 699. p.) noteifumi prašija aifleegumu eerakstičānu pa daļai II., pa daļai IV. nodalā, raugoties peh3 tam, waj eerakstijums teef eerakstīs nodrošinot prašību par teešbam uš nekustāmu ihpašchumu waj isdarot dalīchānu zaur teešu, waj nodrošinot weentahrschu naudaš prašību; waj aifleegums atteezāš uš tihrām kīhlu teešbam uš nekustāmu ihpašchumu waj uš kautkahdām zitām teešbam, un tahdā kahrtā ari peh3 šcheem kreewu noteifumeem (sk. šho noteifumu 14. un 15. pantuš) bij paredseta išchēriba, eerakstot aifleegumus atšewišchās semeš grahmatu registra daļāš.

7) Pawīšam ismešti no projekta kreewu noteifumu 14. panta pirmee 3 punkti, kuri paredš aifleegumus, nodibinot neatšawinamus nekustāmus ihpašchumus, jo šchahdu ihpašchumu nodibinašchana nahkotnē wišpahr wairš naw domajama; kaš atteezāš uš kreewu noteifumu 14. panta 5. punktu, kuršch paredš atšihmi par apleezibaš isdošchānu par to, ka naw šchēhrschlu, lai apstiprinātu aktu par nekustāmeem ihpašchumeem dašchadu apgabalteefu rajonos, tad šchis punkts ušnemts ari noteifumu projektā (sk. 10. p.), jo ir eefpehjami, ka zitaš semeš grahmatu nodalaš robeschās ešošcha nekustāma ihpašchuma labā teef nodibinataš kautkahdaš leetiškāš teešibaš (šerwituti waj realnāstāš) uš nekustāmeem ihpašchumeem, kuri atrodāš Latgaleš apgabalteefāš rajonā.

8) Šaštā ar kreewu noteifumu 14. p. 9. pkt., akti par aifleegumu atšawinat nekustāmu ihpašchumu eerakstāmi nodalaš III. daļā, kurpreti peh3 projekta, kuršch šchāi šinā šaštānotš ar not. lif. 321. p., ar lihgumu waj testamentu noteiktš aifleegums atšawinat nekustāmu ihpašchumu, kā wehrstš pret nekustāma ihpašchuma ihpašchneeka rihzibaš brihwibu, eerakstāms nodalaš II. daļaš 2. šlejš (projekta 9. p.). Šurpat eerakstāmi aifleegumi, kuruš ušleef wehrschot peedšichānu uš nekustāmu ihpašchumu, kaš paredseti ziw. proz. lif. 1096. p. un atbilsti ziw. proz. lif. 1847. p. un not. lif. 316. un 321. pp.

9) Šahat, apštatāmā projekta 12.—15. panti paredš darbweidibaš kahrtību eerakstu eeweschānai semeš grahmatu registros; šchi kahrtība šaštānota ar Keetumlatwijā pašahwošho peh3 not. lif. 324.—328. pp. un pa daļai paredseta kreewu noteifumu 17. un 18. pantā.

Šā ka apluhkotee noteifumi par semeš grahmatu registra šaštāhdīchānu un wešchānu Latgalē neprašā nekahdu materialo teešību lihumu atželchānu, bet išstrahdati šaštānā ar not. lif. 1. p. 2. peeshmi un 53. pantu, tad teešleetu ministrš waretu winuš isdot ar šawu waru, un ja praktikā išrahdišees, ka dšihwe neatlaidīgi praša winuš daščā šinā pahrgrošit waj papildinat, tad no wezafā notara atkarāšees zaur Latgaleš apgabalteefāš preešchsehdetaju greeštees ar atteezigu motiwetu eefneegumu.

Kronika.

Pārmainās teešu rezora sastāvā.

Cezelti amatos:

1) **Adolfs Walters** par papildu meerteesnesi pēc Rīgas Apgabalteefas ar šķ. g. 2. novembra ministru kabineta lemmumu; 2) jaunakais kandidāts uz teešu amateem pēc Jelgavas Apgabalteefas **Heinrihs Harffs** par meerteesnesi pēc tās pašas Apgabalteefas ar šķ. g. 2. novembra ministru kabineta lemmumu; 3) Rīgas-Walmeeras sēmes grahmatu nodalās sekretārs **Heinrihs Bluhms** par tās pašas sēmes grahmatu nodalās preekšneka palīgu ar šķ. g. 6. novembra ministru kabineta lemmumu; 4) Rīgas-Walmeeras sēmes grahmatu nodalās sekretāra palīgs **Jānis Gilbe** par tās pašas sēmes grahmatu nodalās sekretāra veetas īspildītāju ar šķ. g. 11. novembra Teešleetu ministra pavēli № 86; 5) Senata virsprokurora beedrs **Aleksandrs Peterfons** par senatoru ar šķ. g. 16. novembra ministru kabineta lemmumu; 6) meerteesnesis pēc Jelgavas Apgabalteefas **Werners Fridentāls** par Jelgavas-Baušas sēmes grahmatu nodalās preekšneku ar šķ. g. 21. novembra ministru kabineta lemmumu.

Atšvabināts no amata:

1) **Latgales Apgabalteefas ložeklis Olgerts Džinters**, šķaitot no 1923. g. 1. janvāra, ar ministru kabineta šķ. g. 30. novembra lemmumu.

Pārmainās notaru amatos.

Cezelti:

1) **Emma Albertina** par notaru **Aluškņē** ar šķ. g. 17. novembra Teešleetu ministra pavēli № 90.

Redaktors: Dozents **R. Dīšlers**.

Redakcija: Rīgas Apgabalteefā, Preekšj. kabinetā.

Ekspedīcija: Rīgā, Sutorowa eelā 14, U. Gulbja grahm. weifalā.

J. Peterfona drukatava, Rīgā, Sutorowa eelā № 20/22.

Saturš par 1922. gadu.

1. burtniza:

1) Pihdštrahdneekem un laštajeem	1 lpp.
2) Nepilngadigeo un muhsu kriminalteesbu weedokšis — P. Minzš	2 "
3) Permanenta likumdoššanas eestahde un deputatu imunitate — R. Dišlers.	7-11 "
4) Svehrstis teesā — A. Ugrjumovš	17 "
5) Peesihmes pee muhsu likumu redigeššanas — R. Gaigals	18 "
6) Jaunā zivilkodekša ištahdāšanas komisijas darbiba — W. Bufowškis.	21 "
Sihkaki juridiski jautajumi	40 "
7) Salihdšinasšanas table	43 "

2. burtniza:

1) Latwijas Republikas Presidenta politiskā atbilde — R. Dišlers	53 lpp.
2) Danijas-Islandes 1918. g. weenošanas akta daba un buhtiba — Prof. W. Gribowškis	68 "
3) Nojazita noteesajšana pehz teorijas un likuma — A. Ugrjumovš	75 "
4) Bahrlabojumi pee muhsu Soda likumu 51. panta — P. Minzš	84 "
5) Jaunā zivilkodekša ištahdāšanas komisijas darbiba — W. Bufowškis.	89 "
6) Sihkaki juridiski jautajumi	101 "

3. burtniza:

1) Latwijas Valsts Presidenta kompetenze — R. Dišlers	107 lpp.
2) Jauni apwahrschni teesu darbiba — A. Ugrjumovš	128 "
3) Soda nojazita atlaisšana — P. Bergis	132 "
4) Tautu Sawaenibas organizacija un winas lihdsšchinejas darbibas rezultati — Cand. oec. R. Freimans	140 "
5) Weetejo priwatlikumu kopojuma eewesšana Latgalē — W. Bufowškis	149 "
6) Kronika	157 "

4. burtniza:

1) Par soda mehri no determinisjma weedokša — A. Ugrjumovš	159 lpp.
2) Teesbu eerobeschošanas reforma — P. Minzš	167 "
3) Mirušcho peeminās nošahšanas — W. Alfnis	172 "
4) Pee jautajuma par weetejo zivillikumu kopojuma atteezināšanu uf Latgalē — W. Bufowškis	177 "
5) Indosamenta funkciju norobeschojumi — Dr. A. Loebers	181 "
6) Jaunā zivilkodekša ištahdāšanas Komisijas darbiba — W. Bufowškis	187 "
Kronika.	

5. burtniza:

1) Senata administratīvā departamenta waras teesbas un likums par administratīwām teesām — Disterlo	195 lpp.
2) Nenoteiktee spreedumi — A. Ugrjumovš	201 "
3) Pee jautajuma par jaunās formas jemes grahmatu eewesšanu Latgalē — W. Bufowškis	210 "
4) Ministru atbildibas instituts wehsturiskās attihstibas gaitā — W. Bufowškis	216 "
5) Jaunā zivilkodekša ištahdāšanas Komisijas darbiba — W. Bufowškis	229 "
Jautajumi un eerošinjajumi.	
Kronika.	

6. burtniza:

1) Valsts jehdseens demokratijā — R. Dišlers	243 lpp.
2) Amatpersonu kriminalā atbildiba — P. Minzš	248 "
3) Cenahkuma nobokla jautajums — Disterlo	252 "
4) Nojeedšibas zehloni un aparosšanas lihdselki — A. Ugrjumovš	255 "
5) Leezineeku leezibas no psihologiskā weedokša — P. Lejinsch	265 "
6) Pee jautajuma par jaunās formas jemes grahmatu eewesšanu Latgalē — W. Bufowškis	277 "
Kronika.	

"Izglihstibas Ministrijas Mehnesgrahfts" 1922. g. 12. burtniza. Izbewejs: Izglihstibas ministrija. Redaktors: Teodors Seiferts. Saturā: J. Welme — Aminās no manas Maslawas dšihwes. Arnis — Ludwigs Feuerbachs. A. Wittsch — Irlawas skolotaju seminars (beigas). J. Broka — Muhju pamatskolas (beigas). R. Melnalkfnis — Skolotaju jagatawoššanas kurš. Rič. Rudšits — Šellijš (beigas). A. Spekke — Italeschu weenpadmitsilbneeks (betgas). Dr. L. Arbusowa — Gabijuma dšejoki latw. walodā 1645. un 1650 g. u. 3.